

GLOBALNÍ STRATEGICKÝ PLÁN PRO ŽIVOČIŠNÉ GENETICKÉ ZDROJE a DEKLARACE Z INTERLAKEN

Reedice 2008

Použitá tvrzení a citace materiálů v tomto informačním produktu nepředstavují vyjádření jakéhokoliv názoru ze strany Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) ve vztahu k právnímu nebo rozvojovému statutu jakéhokoliv státu, území, města nebo oblasti a jejich úřadů nebo ve vztahu k určení jejich hranic nebo pomezí. Zmínka o konkrétní společnosti, produktu nebo výrobci bez ohledu na to, zda byly patentovány neznámá, že je FAO schvaluje nebo doporučuje přednostně před jinými, které mají obdobnou povahu a které zmíněny nebyly.

ISBN 978-92-5-105848-0

Všechna práva vyhrazena. Rozmnožování a šíření materiálů v tomto informačním produktu pro výuku nebo další nekomerční účely se povoluje bez předchozího písemného schválení ze strany držitelů práv duševního vlastnictví za předpokladu, že bude plně uveden zdroj. Rozmnožování materiálů v tomto informačním produktu pro další prodej nebo jiné obchodní účely bez předchozího písemného schválení ze strany držitelů práv duševního vlastnictví se zakazuje. Žádosti o takové schválení zasílejte na adresu:

Vedoucí

Pobočka pro strategii elektronického vydávání a podporu

Odbor komunikací

FAO

Viale delle Terme di Caracalla, 00153 Řím, Itálie

nebo e-mailem na:

copyright@fao.org

(c) FAO 2007

GLOBÁLNÍ STRATEGICKÝ PLÁN PRO ŽIVOČIŠNÉ GENETICKÉ ZDROJE a DEKLARACE Z INTERLAKEN

přijatý Mezinárodní technickou konferencí

o živočišných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství

Interlaken, Švýcarsko, 3. – 7. září 2007

KOMISE PRO GENETICKÉ ZDROJE PRO VÝŽIVU A ZEMĚDĚLSTVÍ
ORGANIZACE OSN PRO VÝŽIVU A ZEMĚDĚLSTVÍ
Řím, 2007

Předmluva

V září 2007 přijala mezinárodní společnost vůbec první *Globální strategický plán pro živočišné genetické zdroje*, který obsahoval dvacet tři Strategických priorit, jež mají za cíl bojovat s narušováním genetické diverzity u zvířat a zajistit trvale udržitelné využívání živočišných genetických zdrojů. Realizace tohoto *Globálního strategického plánu* významně přispěje k Rozvojovým cílům tisíciletí č. 1 (odstranit extrémní chudobu a hlad) a č. 7 (zajistit udržitelný rozvoj životního prostředí).

Globální strategický plán je výsledkem rozsáhlého procesu, který zahrnuje spolupráci 169 zemí. Na Mezinárodní technické konferenci o živočišných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství konané v Interlaken ve Švýcarsku ve dnech 3. až 7. září 2007. Přijalo jej 109 národních delegací. Státy dále přijaly *Deklaraci z Interlaken o živočišných genetických zdrojích*, v níž potvrdili svou společnou i individuální odpovědnost za konzervaci, udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství, za světové zabezpečení potravin, za zlepšení stavu výživy lidí a za rozvoj venkova. Zavázaly se napomáhat k zajištění přístupu k těmto zdrojům a zajistit spravedlivé a rovnoměrné sdílení prospěchu z jejich využívání.

Od předchozích generací jsme zdělili obrovskou hojnost a diverzitu živočišných genetických zdrojů po celém světě a za to jim musíme vzdát hold, podobně jako Charles Darwin, který v roce 1868 psal o „úžasných schopnostech a úsilí vynaloženém lidmi, kteří po sobě zanechali trvalou připomínku svého úspěchu v podobě současného stavu našich domestikovaných zvířat“. Tato zvířata doprovázela naše předky po celém světě v celé paletě různých klimata a ekosystémů a projevila ohromnou přizpůsobivost. Dnes se tváří v tvář potřebám rostoucí populace, změnám v požadavcích spotřebitelů a obrovské výzvě vytvořené klimatickými změnami a nově se objevujícími chorobami, musíme na tuto adaptabilitu a potenciál opět spolehnout, abychom se mohli postavit nejisté budoucnosti. Pokud dovolíme, aby se díky nečinnosti tyto zdroje ztratily, vyjádříme neúctu k minulým i budoucím generacím. *Deklarace z Interlaken o živočišných genetických zdrojích* volá po okamžité akci, abychom tomu zabránili a doporučuje *Globální strategický plán* jako vhodný nástroj k řešení této výzvy.

Vlády nyní musí projevit trvalou politickou vůli a mobilizovat značné zdroje potřebné k úspěšné realizaci *Globálního strategického plánu*. To bude vyžadovat širokou lokální i mezinárodní spolupráci. FAO, další významné mezinárodní organizace, státy, společnost vědců, dárci, organizace občanské společnosti i soukromý sektor zde všichni mají svou důležitou funkci. Navíc zde existují morální i praktické imperativy, které nám příkazují podporovat chovatele hospodářských zvířat, kteří jsou z velké části strážci diverzity světových živočišných genetických zdrojů, zejména v rozvojových zemích, a jejichž existence na těchto zvířatech závisí. Jejich potřeby a úlohu nelze ignorovat, pokud má *Globální strategický plán* uspět.

Deklarace z Interlaken o živočišných genetických zdrojích připouští, že v národních a mezinárodních možnostech inventarizovat, monitorovat, charakterizovat, udržitelně využívat, rozvíjet a chránit živočišné genetické zdroje existují výrazné mezery a slabiny, které musí být bezodkladně řešeny. Deklarace zároveň volá po mobilizaci rozsáhlých finančních zdrojů a dlouhodobé podpory národních a mezinárodních programů živočišných genetických zdrojů.

Po historickém průlomu, který konference v Interlaken přinesla, je nutné udržovat tempo a souběžně postupovat na mnoha frontách. Technické možnosti budou muset být zejména v rozvojových zemích posíleny a bude nutné zřídit nebo posílit národní programy a politiky pro trvale udržitelné užívání a rozvoj a pro konzervaci a popis živočišných genetických zdrojů, také bude nutné postupně vystavět fungující rámcovou mezinárodní politiku pro živočišné genetické zdroje tak, aby odrážela zvláštní charakteristiku těchto zdrojů a skutečné potřeby chovatelů zvířat po celém světě.

Jacques Diouf
Director General

Obsah

DEKLARACE Z INTERLAKEN O ŽIVOČIŠNÝCH GENETICKÝCH ZDROJÍCH	1
GLOBÁLNÍ STRATEGICKÝ PLÁN PRO ŽIVOČIŠNÉ GENETICKÉ ZDROJE	5
Část I Základní zásady <i>Globálního strategického plánu pro živočišné genetické zdroje</i>	7
<hr/>	
Cíle a strategie Globálního strategického plánu <i>pro živočišné genetické zdroje</i>	10
Část II Strategické priority Plánu	13
<hr/>	
Strategická prioritní oblast č. 1	
Popis, inventarizace a monitoring trendů a související rizika	14
Úvod	14
Dlouhodobý cíl	14
Strategická priorita č. 1 Inventarizace a popis živočišných genetických zdrojů, monitoring trendů a souvisejících rizik a zřízení národních systémů včasného varování a odezvy	15
Strategická priorita č. 2 Rozvoj mezinárodních technických norem a protokolů pro popis, inventarizaci a monitoring trendů a souvisejících rizik	16
Strategická prioritní oblast č. 2	
Udržitelné využívání a rozvoj	17
Úvod	17
Dlouhodobý cíl	18
Strategická priorita č. 3 Zřízení a posílení národních strategií pro udržitelné využívání	18
Strategická priorita č. 4 Zřízení programů a strategií pro národní druhy a plemena	18
Strategická priorita č. 5 Podpora agro-ekosystémových přístupů k řízení živočišných genetických zdrojů	19
Strategická priorita č. 6 Podpora původních a lokálních výrobních postupů a souvisejících znalostních postupů významných pro řízení a udržitelné využití živočišných genetických zdrojů	20
Strategická prioritní oblast č. 3	
Konzervace	21
Úvod	21
Dlouhodobý cíl	22
Strategická priorita č. 7 Zřízení národních konzervačních strategií	22
Strategická priorita č. 8 Zřízení nebo posílení konzervačních programů <i>in situ</i>	23
Strategická priorita č. 9 Zřízení nebo posílení konzervačních programů <i>ex situ</i>	23
Strategická priorita č. 10 Rozvoj a realizace regionálních a globálních dlouhodobých konzervačních strategií	24
Strategická priorita č. 11 Rozvoj konzervačních postupů a technických norem	25

Strategická prioritní oblast č. 4	26
Politiky, instituce a budování kapacit	26
Úvod	26
Dlouhodobý cíl	27
Strategická priorita č. 12 Zřizovat nebo posilovat národní instituce, včetně národních kontaktních bodů, pro plánování a provádění opatření pro živočišné genetické zdroje a rozvoj sektoru živočišné výroby	27
Strategická priorita č. 13 Zřizovat nebo posilovat národní vzdělávací a výzkumná zařízení	28
Strategická priorita č. 14 Posilovat národní personální kapacity pro charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik pro udržitelné využívání a rozvoj a pro konzervaci	29
Strategická priorita č. 15 Budovat nebo posilovat mezinárodní sdílení informací, výzkum a vzdělávání	29
Strategická priorita č. 16 Posilovat mezinárodní spolupráci pro kapacity v rozvojových zemích a zemích s hospodářstvím v přechodné fázi pro: <ul style="list-style-type: none"> • charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik; • udržitelné využívání a rozvoj; • konzervace živočišných genetických zdrojů 	30
Strategická priorita č. 17 Zřizovat kontaktní body a posilovat mezinárodní síť	30
Strategická priorita č. 18 Zvyšovat národní informovanost o úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů	31
Strategická priorita č. 19 Zvyšovat regionální a mezinárodní informovanost o úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů	31
Strategická priorita č. 20 Přezkoumávat a rozvíjet národní politiky a právní rámec pro živočišné genetické zdroje	31
Strategická priorita č. 21 Přezkoumávat a rozvíjet mezinárodní politiky a regulační rámce pro živočišné genetické zdroje	32
Strategická priorita č. 22 Koordinovat činnost Komise v oblasti politiky živočišných genetických zdrojů spolu s ostatními mezinárodními fóry	33
Strategická priorita č. 23 Posilovat úsilí o mobilizaci zdrojů, včetně finančních zdrojů pro konzervaci, udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů	33

Část III Provádění a financování *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

35

PROHLÁŠENÍ O ŽIVOČIŠNÝCH GENETICKÝCH ZDROJŮ Z INTERLAKENU

(Interlakenská deklarace)

- 1 Uznávající zásadní úlohy a hodnoty živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství, zejména jejich přínos pro potravinovou bezpečnost současných a budoucích generací; vědomi si hrozeb pro potravinovou bezpečnost a udržitelný způsob obživy venkovských společností, které představuje ztráta a eroze uvedených zdrojů; sešli jsme se my, zástupci (*výčet států a výčet organizací*) v Interlakenku ve Švýcarsku na pozvání Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) a švýcarské vlády na této první mezinárodní technické konferenci o živočišných genetických zdrojích, vědomi si našich odpovědností a mnoha úkolů, které je třeba řešit, ale s přesvědčením a důvěrou v to, že pokroku lze a je třeba dosáhnout. Tato mezinárodní technická konference o živočišných genetických zdrojích je velkým příspěvkem k budování účinného mezinárodního rámce pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství a světovou potravinovou bezpečnost.
- 2 Uznáváme, že státy mají suverénní práva na své živočišné genetické zdroje pro výživu a zemědělství.
- 3 Potvrzujeme naši společnou a individuální odpovědnost za zachování, udržitelné řízení a rozvoj živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství, uznáváme vzájemnou závislost zemí, regionů a lidí v oblasti uvedených zdrojů.
- 4 Zavazujeme se dosáhnout udržitelného využívání, rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Rovněž se zavazujeme usnadnit přístup k uvedeným zdrojům, a spravedlivému a rovnému sdílení přínosů z jejich využívání v souladu s příslušnými mezinárodními závazky a národními právními předpisy. Naším cílem je zdokonalit světovou potravinovou bezpečnost, zlepšit stav výživy lidstva a přispět k rozvoji venkova.
- 5 Vítáme *Zprávu o stavu světových živočišných genetických zdrojů*, která byla vypracována za přispění jednotlivých zemí pod vedením Komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství FAO. Jedná se o první komplexní celosvětové vyhodnocení stavu živočišných genetických zdrojů, které je základem pro *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje*.
- 6 Uznáváme, že stávající různorodost živočišných druhů není v nejvyšší možné míře využita pro větší produkci potravin, lepší výživu lidí a další udržení venkovských společností nebo pro účinnější výrobní systémy. Se znepokojením konstatujeme významný pokračující úbytek plemen hospodářských zvířat. Pokračující eroze a ztráta živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství by ohrozily snahu o dosažení potravinové bezpečnosti, zlepšení stavu výživy lidstva a podporu rozvoje venkova. Potvrzujeme, že by měly zesílit snahy o další zachování, rozvoj, zlepšení a udržitelné využívání živočišných genetických zdrojů.

- 7 Uznáváme, že by měla být rychle přijata opatření pro zachování ohrožených plemen zvířat vzhledem ke znepokojivé míře eroze živočišných genetických zdrojů.
- 8 Uznáváme potřebu zejména prostřednictvím výzkumu podpořit rozvoj znalostí vedoucích k lepšímu udržitelnému využívání, rozvoji a zachování živočišných genetických zdrojů.
- 9 Uznáváme, že genetické zdroje živočišných druhů nejdůležitějších pro potravinovou bezpečnost, udržitelnou obživu a prosperitu lidí jsou výsledkem přírodního výběru i cílené selekce prováděné drobnými rolníky, zemědělci, pastevci a chovateli po generace na celém světě. Výsledkem je široká škála plemen hospodářských zvířat, která znamenají různorodé přínosy pro lidstvo i životní prostředí. Jsme si vědomi toho, že všechny země budou muset sehrát svou úlohu při zachování těchto zdrojů jako základu pro vývoj hospodářských zvířat, potravinovou bezpečnost a lepší výživu svých venkovských a městských obyvatel i pro udržení svých venkovských společenství.
- 10 Bereme na vědomí, že udržení rozmanitosti živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství je nezbytné k tomu, aby mohli zemědělci, pastevci a chovatelé splnit současné a budoucí produkční nároky vyplývající ze změn životního prostředí, včetně změny klimatu, zvýšit odolnost proti chorobám a parazitům a reagovat na změny spotřebitelské poptávky po živočišných produktech. Rovněž uznáváme vnitřní hodnotu biologické rozmanitosti a environmentální, sociální, ekonomický, zdravotní, vědecký, vzdělávací a kulturní a duchovní význam plemen hospodářských zvířat a svou etickou odpovědnost za zajištění toho, aby byly genetické zdroje k dispozici budoucím generacím lidí.
- 11 Jsme si vědomi toho, že poptávka po mase, mléku a jiných živočišných produktech dramaticky roste. Udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství budou zásadním přínosem pro dosažení cílů Římské deklarace pro světovou potravinovou bezpečnost, akčního plánu Světového potravinového summitu i rozvojových cílů tisíciletí, zejména cíle 1: *vymýcení extrémní chudoby a hladu* a cíle 7: *zajištění udržitelnosti životního prostředí*. Udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství jsou nezbytným příspěvkem k provádění Agendy 21 a Úmluvy o biologické rozmanitosti.
- 12 Uznáváme obrovský přínos, který místní a původní společenství a zemědělci, pastevci a chovatelé všech regionů světa znamenali a nadále budou znamenat pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Dále uznáváme historický a významný přínos všech lidí pracujících v oboru chovatelství, kteří formovali živočišné genetické zdroje tak, aby splňovaly potřeby společnosti. Právě jejich vlastnictví a řízení živočišných genetických zdrojů jim v minulosti umožnilo v této oblasti významně přispět. Toto vlastnictví a řízení by mělo být zabezpečeno pro budoucí prospěch pro společnost. Potvrzujeme, že tito lidé by se měli podílet na spravedlivém a rovném sdílení přínosů z využívání živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Potvrzujeme, že je žádoucí s výhradou dodržení národních právních předpisů respektovat, chránit a zachovávat tradiční znalosti chovatelství a produkce jako příspěvek k udržitelné obživě, a že je nutná účast všech zúčastněných subjektů v rozhodovacích procesech na národní úrovni v oblasti týkající se udržitelného využívání, rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů.

- 13 Jsme si vědomi toho, že budoucí poptávka pro živočišných produktech musí být uspokojována v rámci udržitelného zemědělství a rozvoje, což bude vyžadovat integrované přístupy k hospodářskému rozvoji a sledování sociálních, kulturních a environmentálních cílů. Chápeme, že je nezbytné přijmout přístupy k řízení kombinující nejlepší tradiční a moderní znalosti a technologie a že je nutné uplatňovat přístup založený na agroekosystémech a integrovaných postupech řízení přírodních zdrojů.
- 14 Bereme na vědomí, že v národních a mezinárodních kapacitách pro inventarizaci, sledování, charakterizaci, udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů existují velké mezery a slabá místa. Uznáváme potřebu velkých finančních zdrojů, dlouhodobé podpory národních a mezinárodních programů pro živočišné genetické zdroje pro zvýšení světové potravinové bezpečnosti a přispění k udržitelnému rozvoji venkova. Potvrzujeme, že je nezbytné revidovat institucionální kapacitu, řídicí struktury, programy a politiky, zjišťovat nedostatky a řešit je posilováním národních kapacit, zejména v rozvojových zemích. Vyzýváme k intenzivnějšímu partnerství vlád, vědců, zemědělců, pastevců, chovatelů a spotřebitelů v zájmu zesílení snah o řízení živočišných genetických zdrojů a překonání velkých mezer a slabých míst.
- 15 Uznáváme, že přenos technologií pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů je nezbytný pro světovou potravinovou bezpečnost a uspokojení potřeb rostoucího počtu obyvatel světa, a měl by být usnadněn v souladu s příslušnými mezinárodními závazky a příslušnými vnitrostátními právními předpisy. Uznáváme, že udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství budou vyžadovat podporu a účast ze strany zemědělců, pastevců a chovatelů, místních a původních společenství, organizací a institucí, soukromého sektoru a občanské společnosti. Uznáváme, že je nutné prosazovat technickou a finanční spolupráci na regionální a mezinárodní úrovni mezi zeměmi, mezivládními organizacemi, nevládními organizacemi a soukromým sektorem.
- 16 Na této první mezinárodní technické konferenci o živočišných genetických zdrojů jsme přijali *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje*. Jsme přesvědčeni o nejvyšší důležitosti jeho začlenění do vnitrostátních politik, plánů a programů pro biologickou rozmanitost a zemědělství a nezbytné vnitrostátní, regionální a mezinárodní spolupráce. Tento *Globální akční plán* stanoví komplexní a sladěný rámec pro zlepšení řízení živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství; také pomocí posilování politik, institucí a budování kapacit. Provádění *Globálního akčního plánu* přispěje k vytvoření synergií mezi probíhajícími činnostmi a rovněž umožní nejúčinnější využívání dostupných finančních a personálních zdrojů; větší úsilí je nutné pro udržení přiměřených finančních zdrojů na podporu rozvojových zemí.
- 17 Bereme na vědomí, že zajištění nových a dalších zdrojů může znamenat velký rozdíl ve schopnosti světa řešit udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Proto velmi doporučujeme přijetí konkrétních kroků, které zajistí přiměřené navýšení finančních prostředků na podporu provádění *Globálního akčního plánu* v rozvojových zemích a zemích s hospodářstvím v přechodné fázi.

- 18 Uznáváme, že hlavní odpovědnost za provádění *Globálního akčního plánu* je na národních vládách. Zavazujeme se dodržet své závazky a přijmout nezbytná opatření k provádění Globálního akčního plánu v souladu s našimi národními kapacitami a zdroji. Vyzýváme všechny lidi a jejich společenství a organizace, aby se k nám v tomto společném úsilí připojili.
- 19 Bereme na vědomí nezbytnou úlohu Organizace OSN pro výživu a zemědělství při podpoře práce jednotlivých zemí na provádění *Globálního akčního plánu*. Vyzýváme Komisi pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství Organizace OSN pro výživu a zemědělství, aby prováděla dohled a hodnocení a podávala zprávy o provádění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*.

Přijato dne 7. září 2007

GLOBALNÍ AKČNÍ PLÁN PRO ŽIVOČIŠNÉ GENETICKÉ ZDROJE

ÚVOD

1 Živočišné genetické zdroje pro výživu a zemědělství¹ jsou nezbytnou součástí biologického základu pro světovou potravinovou bezpečnost a přispívají k živobytí více než tisíce milionů lidí. Různorodá základna zdrojů má zásadní význam pro přežití a prosperitu lidstva a přispívá k vymýcení hladu: živočišné genetické zdroje jsou rozhodující při přizpůsobování měnícím se sociálně-ekonomickým a environmentálním podmínkám, včetně změny klimatu. Jsou surovinou pro chovatele zvířat a patří k nejdůležitějším vstupům pro zemědělce. Jsou nezbytné pro udržitelnou zemědělskou produkci. Při řádném řízení nemusí být nikdy vyčerpány, protože neexistuje žádná vnitřní neslučitelnost využívání a zachování. Zachování, udržitelné využívání a spravedlivé a rovné sdílení prospěchu z jejich využívání jsou otázkou mezinárodního zájmu a *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* poprvé pro toto odvětví stanoví dohodnutý mezinárodní rámec. Prosazování širšího využití živočišné biologické rozmanitosti může přispět k lepšímu zdraví a výživě lidí a rozšířit možnosti pro diverzifikaci obživy a tvorbu příjmů.

Příprava *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

- 2 V roce 1990 FAO iniciovala přípravu komplexního programu pro udržitelné řízení živočišných genetických zdrojů na globální úrovni. V roce 1993 FAO zahájila Globální strategii řízení zemědělských živočišných genetických zdrojů, která měla vést národní, regionální a globální snahy o posílení příspěvku domestikovaných zvířat a jejich produktů k potravinové bezpečnosti a rozvoji venkova a zabránit erozi živočišných genetických zdrojů.
- 3 Od roku 1997 mezivládní Komise FAO pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství dohlížela na proces přípravy *Zprávy o stavu světových živočišných genetických zdrojů* probíhající v jednotlivých zemích. V roce 2001 FAO vyzvala všechny země, aby předložily národní zprávy o stavu a trendech jejich živočišných genetických zdrojů, aktuálních a potenciálních přínosech zemědělských zvířat pro výživu, zemědělství a rozvoj venkova a stavu vnitrostátních kapacit pro řízení těchto zdrojů a aby předložily seznamy prioritních opatření.
- 4 Národní zprávy prokazují významný a nenahraditelný přínos různorodosti zemědělských zvířat pro potravinovou bezpečnost a rozvoj národů. Ukazují, že plný potenciál živočišných genetických zdrojů zdaleka není využit a potvrzují závažnou erozi genetické různorodosti v rozvinutých i rozvojových zemích.
- 5 Tato eroze má mnoho příčin, včetně změn výrobních systémů, mechanizace, úbytku pozemků pro pastviny, přírodních kalamit, výskytu chorob, nevhodných chovatelských postupů a metod, nevhodného zavádění exotických plemen, ztráty jistoty chovatelů ohledně držby půdy a přístupu k ostatním přírodním zdrojům, měnících se kulturních zvyklostí, eroze zavedených institucí a sociálních vztahů,

¹ Mezinárodní technická konference použila pro účely svých jednání následující terminologii. V celém *Globálním akčním plánu pro živočišné genetické zdroje* se pojem *živočišné genetické zdroje* týká specificky živočišných genetických zdrojů užívaných nebo potenciálně užitečných pro výživu a zemědělství. Pojem *hospodářská zvířata* použitý v tomto dokumentu zahrnuje všechna domestikovaná zvířata využívaná pro výživu a zemědělství. Pojem proto zahrnuje živočišné druhy ptáků i savců přispívající k výživě a zemědělství. Konference požádala FAO o další zdokonalení těchto pracovních definic.

vlivu růstu počtu obyvatel a rozvoje měst a nehodnocení dopadu postupů z hlediska udržitelnosti a nerozvíjení vhodných politik a hospodářských opatření. Eroze živočišných genetických zdrojů ohrožuje schopnost farmářů a chovatelů hospodářských zvířat reagovat na změny životního prostředí a sociálně-ekonomické změny, včetně měnících se stravovacích zvyklostí a preferencí spotřebitelů.

Struktura a organizace *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

- 6 *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* se skládá ze tří částí: odůvodnění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*, strategických akčních priorit a provádění a financování.

Zdůvodnění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

- 7 *Strategické akční priority* uvedené v tomto *Globálním akčním plánu pro živočišné genetické zdroje* navrhují konkrétní opatření ke zvrácení současných trendů eroze a nedostatečného využívání živočišných genetických zdrojů. Provádění *strategických akčních priorit* významným způsobem přispěje k mezinárodnímu úsilí o podporu potravinové bezpečnosti a udržitelného rozvoje a zmírnění chudoby v souladu s rozvojovými cíli tisíciletí a ostatními mezinárodními závazky.

Odůvodnění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

- 8 Poprvé v historii uvádí *Zpráva o stavu světových živočišných genetických zdrojů* komplexní globální hodnocení úloh, hodnot a stavu živočišných genetických zdrojů, které zdůrazňuje důležitost odvětví chovu hospodářských zvířat v rámci zemědělství. Specifické *strategické akční priority* pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství obsažené v tomto *Globálním akčním plánu pro živočišné genetické zdroje* jsou odůvodněné vzhledem ke svému velkému významu pro globální potravinovou bezpečnost a specifickým rysům biologické rozmanitosti hospodářských zvířat jako nedílné součásti zemědělských ekosystémů.
- 9 Genetická rozmanitost hospodářských zvířat a možnosti jejího využití jsou obvykle posuzovány z hlediska plemen. „Plemena“ jsou pojmy spíše kulturní než fyzické a tyto pojmy se v jednotlivých zemích liší. V důsledku toho je charakterizace na genetické úrovni velmi obtížná. Pro účely udržitelného řízení je třeba rozmanitost posuzovat a chápat na úrovni živočišných druhů, mezi plemeny a v rámci plemen samotných.
- 10 K hlavním znakům živočišných genetických zdrojů patří následující:
- rozmanitost živočišných genetických zdrojů je nezbytná k uspokojení základních lidských potřeb zajištění potravin a obživy. Přispívají k lidským potřebám tím, že poskytují maso, mléko a mléčné výrobky, vejce, vlákna, oděvy, zdroje pro dočasné a trvalé příbytky, mrvu jako hnojivo a palivo, tažnou sílu, pomoc při lovu a obchodovatelné statky. Genetická různorodost definuje nejen produkci a funkční rysy živočišných plemen, ale i schopnost přizpůsobit se různým prostředím, včetně dostupnosti potravy a vody, klimatu, škůdců a chorob. Rozmanité živočišné genetické zdroje – zejména v rozvojovém světě – jsou klíčem k hospodářskému rozvoji. Zhruba 70 procent chudých lidí světa závisí na hospodářských zvířatech jako na důležité složce své obživy. Rozmanitost těchto zdrojů a následná přizpůsobivost živočišných druhů a plemen extrémním podmínkám sucha, vlhka, chladu a tepla, umožňují přežití lidí v některých z nejvíce nehostinných oblastí na Zemi, od Arktidy a horských regionů po extrémně horké a suché oblasti, kde nelze spoléhat výhradně na pěstování plodin.
 - Za 12 000 let od domestikace prvních druhů hospodářských zvířat vyvinuli zemědělci a pastevci v různorodých prostředích více než 7 000 domestikovaných živočišných plemen. Tato plemena nyní představují jedinečné kombinace genů. Všechny živočišné genetické zdroje pro výživu a zemědělství jsou tedy výsledkem lidských zásahů: od počátku zemědělství je pastevci a zemědělci vědomě selektovali a zdokonalovali a tyto zdroje se rozvíjely společně s ekonomikami,

kulturami, systémy znalostí a společnostmi. Na rozdíl od většiny biologické rozmanitosti ve volné přírodě vyžadují domestikované živočišné zdroje ze strany lidí trvalé řízení citlivé na jejich jedinečnou povahu.

- Z hlediska jejich nesmírného potenciálního přínosu ke zmírňování hladu a chudoby a k udržitelnému rozvoji jsou živočišné genetické zdroje pro výživu a zemědělství nedostatečně chráněny a nedostatečně využívány.
- Většina zemí je ve věci živočišných genetických zdrojů navzájem vysoce závislá. Živočišné geny, genotypy a populace se od pradávna šířily po celé planetě prostřednictvím rozšiřování zemědělství a významné úlohy hospodářských zvířat při migraci lidí. Zvířata byla v mnoha regionech dopravním prostředkem a předmětem obchodu. Živočišné genetické zdroje bez přerušení rozvíjeli pastevci a zemědělci uvnitř i vně historických středisek domestikace. Kromě toho byly živočišné genetické zdroje v posledních 500 letech systematicky vyměňovány mezi světadíly a přes oceány, což tuto vzájemnou závislost prohloubilo. Z globálního hlediska většina potravinových a zemědělských systémů na celém světě závisí na hospodářských zvířatech, která byla původně domestikována jinde, a na plemenech vyvinutých v jiných zemích a regionech. Tyto jedinečné znaky domestikovaných zvířat je třeba brát v úvahu při zajišťování spravedlivého a rovného sdílení z nich odvozených přínosů a při přípravě rozvoje budoucích politik a regulačních opatření.
- Většinu živočišných genetických zdrojů v současné době zachovávají zemědělci, pastevci a jejich komunity jako nedílné součásti svých zemědělských ekosystémů, ekonomik a kultur. Domestikovaná zvířata často hrají klíčovou úlohu v mýtech, kulturách, náboženstvích, tradicích a sociálních zvyklostech. Kromě zvířat samých mají v mnoha společnostech potraviny živočišného původu silné sociálně-ekonomické a kulturní funkce vedle důležitých funkcí ve výživě a skladbě stravy.
- Tuto významnou sociální, kulturní a strukturální úlohu mají hospodářská zvířata v původních a místních společenstvích i dnes: kulturní význam zvířat je často klíčovým faktorem zachování „in situ“. Je uznávána důležitá úloha chovatelů, pastevců a místních společenství při využívání a vývoji hospodářských zvířat jako zdrojů. V některých zemích mají chovatelé hospodářských zvířat k těmto zdrojům specifická práva na základě svých vnitrostátních právních předpisů nebo tradičních práv.
- Domestikovaná plemena zvířat zajišťují klíčové funkce v agrosystému, například koloběh živin, šíření semen a zachování přírodních stanovišť. Živočišné genetické zdroje a živočišné řídicí systémy jsou nedílnou součástí ekosystémů a produktivní krajiny na celém světě. Sezonními přesuny svých stád pastevci jednotlivé ekosystémy propojují. Výrobní systémy založené na půdě, které mají rostlinné i živočišné složky, potřebují společné řízení různých složek biologické různorodosti, včetně půd, plodin, luk a pastvin, krmných plodin a volně žijících živočichů.
- Rozsah a míru úbytku živočišných genetických zdrojů je stále obtížné odhadnout, i přes jasnější obraz živočišných genetických zdrojů, který byl výsledkem přípravy národních zpráv pro *Zprávu o stavu světových živočišných genetických zdrojů*. Nedostatek informací brzdí rozhodování ohledně toho, co je třeba zachovat a rozvinout a jak nejlépe využít omezené prostředky, které jsou k dispozici pro ochranu. Základní hodnoty pro měření změny jsou stále nejasné a nebyly harmonizovány metodikou pro charakterizaci, inventarizaci a sledování, aby bylo možné stanovit obecné pokyny. Nicméně existují známky toho, že řada plemen vymřela a mnoho dalších bude ztraceno, pokud země

nezačnou ihned provádět ochranná opatření. Jakkoli některé národy uznávají nezbytnost zachování jejich národních živočišných genetických zdrojů, globální reakce byla dosud sporadická a nedostatečná. Zejména nebyla dosud dostatečně charakterizována mnohá místní plemena, zvláště plemena, která chovají chudí zemědělci v náročných prostředích v rozvojových zemích. Tyto populace zvířat pravděpodobně obsahují mnoho cenných adaptivních vlastností a pokud vymřou dříve, než je plně pochopíme, může být navždy ztracena značná hodnota.

- Tradiční výrobní systémy vyžadovaly víceúčelová zvířata, která, ačkoli jsou méně produktivní než plemena s vysokou produkcí, mohou mít mnoho cenných funkčních vlastností. Moderní zemědělství vyvinulo specializovaná plemena a optimalizovalo konkrétní produkční vlastnosti. Moderní chovatelé zvířat dosáhli významných nárůstů produktivity ve výrobních systémech s vysokými externími vstupy. Hospodářská zvířata nyní v rozvojových zemích přispívají k hrubé zemědělské domácí produkci zhruba 30 procenty s plánovaným nárůstem na 39 procent v roce 2030. Pouze 14 z více než 30 domestikovaných druhů savců a ptáků poskytuje 90 procent živočišných potravin pro člověka. Pět hlavních druhů hospodářských zvířat – skot, ovce, kozy, prasata a kuřata – zajišťuje většinu produkce potravin a mezi nimi stále větší podíl v celkové produkci připadá na malý počet mezinárodních přeshraničních plemen². Tento proces vede ke zužující se genetické bázi, protože plemena i živočišné druhy jsou v reakci na tržní síly opouštěny. U komerčních plemen vede velký selekční tlak ke zužující se genetické bázi, která je spojena s potenciálním rizikem pro současnou a budoucí potravinovou bezpečnost. Chovné programy a politiky by měly zahrnovat zohlednění široké genetické variability v rámci populací a plemen, která je nezbytná pro rozvoj živočišné výroby splňující budoucí úkoly. Dlouhodobá udržitelnost selekčních programů vyžaduje pravidelné posuzování genetických změn a úpravy selekčních cílů.
 - Tvůrci politik v mnoha zemích a v mezinárodním měřítku si jsou zřídka kdy vědomi různorodých a významných přínosů živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství a případných tradičních práv chovatelů hospodářských zvířat na národní úrovni. Udržitelné využívání a zachování živočišných genetických zdrojů bylo a obecně nadále je malou prioritou při rozvoji politik pro zemědělství, životní prostředí, obchod a zdraví lidí a zvířat. Důsledkem byly nedostatečné investice do základního institucionálního rozvoje a budování kapacit.
 - Řízení živočišných genetických zdrojů je složitý úkol, protože je nutné řešit jak otázky týkající se zdrojů (například výběr nebo zachování plemen), tak mezioborové záležitosti ovlivňující živočišné genetické zdroje, například veterinární opatření, vývojové a obchodní normy a řízení životního prostředí. Kromě toho jsou odpovědnosti sdíleny různými sektory a institucemi ve vnitrostátním i mezinárodním měřítku.
- 11 Strategicky plánované zachování, využití a rozvoj živočišných genetických zdrojů jsou nezbytné, země však čelí složitým problémům při zvažování nejlepšího způsobu formulování příslušných národních a mezinárodních politik. Zvyšování kapacity na všech úrovních je klíčovým prvkem *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*. *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* chce podporovat pragmatický, systematický a účinný celkový přístup, který bude

² FAO propojila populace plemen, které mohou náležet ke společnému genofondu, a proto je lze považovat za stejné plemeno. Tato plemena byla nazvána termínem „přeshraniční plemena“. Regionální přeshraniční plemena jsou hlášena v několika zemích jednoho regionu a mezinárodní přeshraniční plemena jsou hlášena ve více než jednom regionu. Záměrem je, aby užívání termínu „přeshraniční plemena“ nepoškozovalo suverénní práva zemí v rámci jejich vnitrostátních jurisdikcí.

harmonicky řešit rozvoj institucí, lidské zdroje, rámce spolupráce a mobilizaci zdrojů.

- 12 Činnosti týkající se zachování „in situ“, zachování „ex situ“ a využívání živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství byly dosud prováděny převážně bez vhodného propojení a koordinace: *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* chce tuto situaci zlepšit. Jistá ztráta místních plemen je nevyhnutelná vzhledem k probíhajícím změnám systémů živočišné výroby v rozvinutých a rozvojových zemích a omezené dostupnosti zdrojů pro ochranu. Avšak pokud dovolíme, aby to byl zcela náhodný a nekontrolovaný proces, znamená to přijetí nevyhodnoceného, ale potenciálně důležitého rizika ztráty zdrojů velké dlouhodobé hodnoty. Státy a mezinárodní společenství by si měly být vědomy ztrát, které by pravděpodobně nastaly, a měly by spolu jednat a dohodnout se na tom, jaké ztráty jsou připraveny akceptovat a jaké investice jsou nutné k udržení a zachování klíčové živočišné genetické různorodosti. Mezinárodní výzkumné společenství by mělo v podmínkách neúplných informací dodat vědecké podklady pro strategická rozhodnutí.
- 13 Ve většině zemí je základna finančních a lidských zdrojů pro tuto práci nedostatečná a existuje v ní mnoho mezer a neefektivních míst. Kromě toho jsou kapacity a činnosti států a regionů pro řešení živočišných genetických zdrojů na velmi rozdílných stupních rozvoje. *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* poskytne mezinárodním společenstvím dohodnutý základ pro podporu a zvýšení celkové účinnosti vnitrostátních, regionálních a globálních snah o udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů a pro usnadnění mobilizace zdrojů, včetně přiměřených zdrojů finančních.

Cíle a strategie *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*

- 14 *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* je zamýšlen jako opakovaný plán s počátečním časovým rozpětím deset let, s ustanoveními o udržitelném využívání, rozvoji a zachování živočišných genetických zdrojů na vnitrostátní, regionální a globální úrovni.
- 15 Hlavní cíle *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*:
 - prosazovat udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů pro potravinovou bezpečnost, udržitelné zemědělství a prosperitu lidí ve všech zemích;
 - zajistit zachování rozmanitosti důležitých živočišných genetických zdrojů pro současné a budoucí generace a zastavit náhodné ztráty těchto klíčových zdrojů;
 - prosazovat spravedlivé a rovné sdílení přínosů z využívání živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství a uznat úlohu tradičních znalostí, inovací a postupů významných pro zachování živočišných genetických zdrojů a jejich udržitelné využívání a v případě potřeby zavést účinné politiky a legislativní opatření;
 - v rámci vnitrostátního práva vyhovět individuálním i kolektivním potřebám pastevců a zemědělců ve věci nediskriminačního přístupu ke genetickému materiálu, informacím, technologiím, finančním zdrojům, výsledkům výzkumu, systémům uvádění na trh a přírodním zdrojům, aby mohli nadále řídit a zlepšovat živočišné genetické zdroje a těžit z hospodářského rozvoje;

- prosazovat agroekosystémový přístup pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů;
 - pomáhat státům a institucím odpovědným za řízení živočišných genetických zdrojů stanovovat, provádět a pravidelně revidovat národní priority pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů;
 - posílit národní programy a zvýšit institucionální kapacitu – zejména v rozvojových zemích a zemích s hospodářstvím v přechodné fázi – a rozvíjet příslušné regionální a mezinárodní programy; tyto programy by měly zahrnovat vzdělávání, výzkum a školení v oblasti charakterizace, inventarizace, sledování, zachování, rozvoje a udržitelného využívání živočišných genetických zdrojů;
 - prosazovat činnosti zaměřené na zvyšování veřejné informovanosti a upozorňování dotčených vlád a mezinárodních organizací na potřeby udržitelného využívání a zachování živočišných genetických zdrojů.
- 16 *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* vychází z předpokladu, že státy jsou v oblasti živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství v podstatě vzájemně závislé a že je nezbytná významná mezinárodní spolupráce. V této souvislosti byl *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* vypracován na základě těchto parametrů a podmínek:
- rozmanitost živočišných genetických zdrojů zajistí schopnost odvětví živočišné výroby vyhovět měnícím se nárokům trhu a podmínkám životního prostředí, včetně změny klimatu a nových chorob. Zemědělci a pastevci vyžadují plemena zvířat, která splňují místní potřeby a zajišťují zaměstnanost ve venkovských společenstvích a která jsou odolná vůči řadě biotických a abiotických faktorů, včetně extrémních klimatických podmínek, dostupnosti krmiva, parazitů a ostatních činitelů chorob. Kromě toho zajišťují hospodářská zvířata přímý zdroj potravin v době neúrody;
 - vzhledem ke vzájemné závislosti snižuje zachování různorodé škály živočišných genetických zdrojů v zemích celého světa rizika v globálním měřítku a posiluje globální potravinovou bezpečnost;
 - základní charakterizace a inventarizace živočišných genetických zdrojů a rutinní sledování populací z hlediska variability jsou základem pro strategie a programy zlepšování plemen a pro programy zachování a plánování pro případ mimořádných událostí na ochranu ohrožených cenných zdrojů;
 - identifikace zvířat a evidence užitekosti jsou nezbytné pro trvalé zdokonalování živočišných genetických zdrojů. Při této snaze hrají zásadní úlohu veřejní a soukromí chovatelé a chovatelské organizace a tržní poptávka. V mnoha zemích bylo s výjimkou některých plemen v tomto smyslu učiněno jen velmi málo;
 - zachování a udržitelné využívání živočišných genetických zdrojů vyžaduje smíšený přístup a práci „in situ“ i „ex situ“. Je stále více uznáváno, že v důsledku současné rychlé eroze živočišných genetických zdrojů je nutné v blízké budoucnosti zavést účinné a nákladově efektivní strategie zachování „ex situ“, které by doplnily zachování „in situ“. Holistický plánovací přístup k strategiím zachování a využívání musí pro dosažení maximálního účinku a svou udržitelnost usilovat o strategické priority na úrovni zemědělského podniku, společenství, chovatelské organizace, vnitrostátní, regionální a mezinárodní úrovni;

- pastevci, zemědělci a chovatelé, jednotlivě i kolektivně, a původní a místní společnosti hrají klíčovou úlohu při zachování „in situ“ a rozvoji živočišných genetických zdrojů. Je důležité lépe pochopit a podpořit jejich úlohu v kontextu rychlé hospodářské a sociální změny, aby mohli hrát účinnou úlohu v řízení „in situ“ a spravedlivým a rovným způsobem se podílet na přínosech z využívání těchto zdrojů. V tomto úkolu může chovatelům hospodářských zvířat a jejich společenstvím pomáhat řada činitelů a zúčastněných subjektů: výzkumní pracovníci, pomocné agentury, soukromý sektor, nevládní organizace a místní družstva;
- nejrůznější plemena zvířat poskytují důležité služby v ekosystémech v konkrétních krajinných prostředích, zejména pastvinářských ekosystémech, což je často silná motivace pro jejich zachování „in situ“. Tyto produktivní vazby mezi plemeny a krajinou je třeba udržovat a lépe řídit prostřednictvím vhodných politik a strategií využití půdy. Ochranu potřebují i volně žijící příbuzní domestikovaných živočišných druhů a volně žijící plemena;
- účinné řízení živočišných genetických zdrojů na všech úrovních závisí na začlenění a vědomé účasti všech příslušných zúčastněných subjektů. Jsou nezbytné vhodné postupy účasti, které zajistí respektování a vyvážení zájmů různých zúčastněných subjektů.

17 Strategické akční priority zahrnují tyto čtyři oblasti strategických priorit:

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 1: CHARAKTERIZACE, INVENTARIZACE A SLEDOVÁNÍ TRENDŮ A RIZIK

Opatření zajišťují sladěný, účinný a efektivní přístup ke klasifikaci živočišných genetických zdrojů a posuzování trendů rizik pro živočišné genetické zdroje.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 2: UDRŽITELNÉ VYUŽÍVÁNÍ A ROZVOJ

Opatření mají zajistit udržitelnost systémů živočišné výroby se zaměřením na potravinovou bezpečnost a rozvoj venkova.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 3: KONZERVACE

Opatření se zaměřují na kroky nutné k zachování genetické rozmanitosti a integrity ve prospěch současných a budoucích generací.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 4: POLITIKY, INSTITUCE A BUDOVÁNÍ KAPACIT

Opatření jsou přímo zaměřena na klíčové otázky praktického provádění prostřednictvím sladěného a synergického rozvoje nutných institucí a kapacit.

18 Relativní priorita nebo význam každé oblasti strategických priorit a související opatření se mohou v jednotlivých zemích a regionech značně lišit. Relativní váha bude záviset na samotných zdrojích (živočišné druhy a plemena), příslušných výrobních systémech a životním prostředí, aktuálních kapacitách pro řízení a probíhajících programech řízení živočišných genetických zdrojů.

19 Každá oblast strategických priorit je představena jednotným způsobem:

- *úvod* vymezuje potřeby na základě národních zpráv a ostatních informací získaných v přípravném procesu;
- *dlouhodobý cíl* stanoví konečný výsledek, kterého má být dosaženo prováděním navrhovaných opatření. Při provádění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje* lze vypracovat měřitelné a časově vymezené cíle, které mezinárodnímu společenství pomohou hodnotit pokrok a úspěchy.

20 Každá oblast strategických priorit obsahuje soubor strategických priorit. Pro každou strategickou prioritu:

- vychází *odůvodnění* ze zjištění z přípravného procesu a shrnuje důvody, proč je oblast prioritou;
- jednotlivá *opatření* navrhuje logické kroky pro dosažení požadovaných výsledků nebo zlepšení současného stavu.

21 Některá *opatření* budou vyžadovat účast konkrétních institucí nebo správních celků. Ty nejsou v textu vždy uvedeny jmenovitě. Chybějící odkaz na tyto klíčové partnery neznamena jejich vyloučení.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 1

CHARAKTERIZACE, INVENTARIZACE A SLEDOVÁNÍ TRENDŮ A SOUVISEJÍCÍCH RIZIK

Úvod

- 22 Stav charakterizace, inventarizace a sledování trendů a souvisejících rizik živočišných genetických zdrojů se v jednotlivých zemích značně liší. Některé země údaje a informační systémy pro živočišné genetické zdroje nemají a jiné mají systémy, které vyžadují značné zlepšení. To komplikuje a brzdí globální sledování trendů a souvisejících rizik zdrojů.
- 23 Pochopení rozmanitosti, rozložení, základních znaků, komparativní užitkovosti a současného stavu živočišných genetických zdrojů každé země je nezbytné pro jejich účinné a udržitelné využívání, rozvoj a zachování. Úplné národní inventarizace podpořené periodickým sledování trendů a souvisejících rizik jsou základním požadavkem na efektivní řízení živočišných genetických zdrojů. Bez těchto informací mohou některé populace plemen a jedinečné znaky, které obsahují, značně klesat, nebo být ztraceny předtím, než bude uznána jejich hodnota a budou přijata opatření pro jejich zachování.
- 24 Dobré pochopení znaků plemen je nutné pro pomoc při rozhodování o vývoji hospodářských zvířat a chovatelských programech. Informace z inventarizací, sledování trendů a souvisejících rizik tvůrci politik potřebují k určení činnosti v oblasti zachování, zatímco výsledky charakterizace umožní zemědělcům určit, jaké plemeno mají za převažujících podmínek produkce použít. Pro informace ve strategickém plánování je nutná srovnávací analýza užitkovosti původních a exotických plemen – z hlediska produkčních i funkčních vlastností. Pokud taková analýza neexistuje, může být zanedbáván rozvoj místních plemen ve prospěch zavádění exotické zárodečné plazmy nebo nekritického křížení, které povede k erozi místních plemen.
- 25 Velký problém při provádění světové inventarizace plemen zemědělských zvířat vyplývá ze skutečnosti, že většina populací neodpovídá popisu plemene v plemenných knihách a nejsou čistými plemeny s identifikovatelnými a stálými znaky, ale jsou výsledkem vícečetného křížení plemen různorodého původu. Je nutný další výzkum, který posoudí optimální přístupy k řešení těchto smíšených populací bez jasného popisu v inventarizacích.
- 26 Existuje jasná potřeba interoperabilních datových a informačních systémů, standardů a protokolů, které by usnadnily sdílení dat a informací o stavu plemen mezi jednotlivými zeměmi a regiony. Jsou nutné pro globální vysvětlení stavu plemen a pro pomoc při stanovování priorit zachování nad vnitrostátní úrovní. V mnoha regionech brání společnému vývoji přeshraničních plemen mezery v údajích a informacích o stavu plemen nebo překážky pro efektivní sdílení dat a informací v rámci zemí a mezi nimi.

Dlouhodobý cíl

Lepší pochopení stavu, trendů a souvisejících rizik a charakterizace všech aspektů a složek živočišných genetických zdrojů, které usnadní a umožní rozhodování pro jejich udržitelné využívání, rozvoj a zachování.

Strategická priorita 1 Inventarizace a charakterizace živočišných genetických zdrojů, sledování trendů a rizik s nimi spojených a stanovení systémů reakce a včasného varování v jednotlivých zemích

Odůvodnění

Genetická eroze je národní a mezinárodní problém a řada zvířecích plemen je ohrožena zánikem. *Zpráva o stavu světových živočišných genetických zdrojů* poskytuje první globální přehled rozmanitosti, stavu a trendů živočišných genetických zdrojů a kapacity pro řízení těchto zdrojů na národní, regionální a globální úrovni. Národní datové a informační systémy pro živočišné genetické zdroje jsou části nedostatečně rozvinuty.

Inventarizace, sledování trendů a souvisejících rizik a charakterizace by měly být posíleny a udržovány tak, aby pomáhaly při stanovování priorit zachování a strategických chovných programů. V některých případech – například při ozbrojených konfliktech, epidemiích, obdobích sucha a jiných mimořádných událostech postihujících životní prostředí – mohou být hrozby pro živočišné genetické zdroje náhlé a mohou vyžadovat krátkou reakční dobu. Sledování rizik v jednotlivých zemích bude velkou pomocí při budování systémů včasného varování a mechanismů reakce na národní, regionální a globální úrovni.

Opatření

- 1 Provést nebo dokončit inventarizace míst výskytu, stavu populace, trendů a charakteristik živočišných genetických zdrojů.
- 2 Rozšířit charakterizace a sledování trendů a rizik týkajících se živočišných genetických zdrojů.
- 3 Podporovat zřizování institucionálních odpovědností a infrastruktury pro sledování trendů živočišných genetických zdrojů (například velikost a genetická rozmanitost populace), včetně systémů identifikace, registrace a evidence původu.
- 4 Prosazovat přístupy aktivní účasti na charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik, které podporují spolupráci všech zúčastněných subjektů, včetně chovatelů hospodářských zvířat a výzkumných pracovníků.
- 5 Provádět mezinárodní spolupráci zemí sdílejících přeshraniční plemena a podobné výrobní systémy na sledování trendů a souvisejících rizik, inventarizaci a charakterizaci.
- 6 Posilovat globální a regionální informační systémy a sítě pro inventarizaci, sledování a charakterizaci. Mimo jiné by měly být posíleny DAD-IS a Globální databáze živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství, aby byly získávány, posuzovány a koncentrovány informace z vnitrostátních databází a systémů sledování a aby byly tyto informace šířeny s upozorněním na hrozby a potřeby.
- 7 Zřizovat nebo posilovat existující systémy včasného varování a reakce v oblasti ohrožení plemen pomocí dalšího rozvoje národních, regionálních a globálních mechanismů sledování rizik a začlenění kritérií pro včasné varování do stávajících databází.

Strategická priorita 2 Rozvíjet mezinárodní technické standardy a protokoly pro charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik

Odůvodnění

Mezinárodní vzájemná porovnatelnost dat je nezbytná pro sledování trendů a rizik pro živočišné genetické zdroje na regionální a globální úrovni, zejména přeshraniční populace, a pro stanovování a revize priorit zachování i určování klíčových genetických zdrojů pro strategický chov takových populací. To vyžaduje rozvoj a využívání standardizovaných metod a protokolů charakterizace, inventarizace a sledování trendů a souvisejících rizik. Tím se usnadní koordinované vnitrostátní vykazování na příslušných mezinárodních fórech. Je též třeba spolupracovat při výzkumu charakterizace, zvýšit koordinaci stávajícího výzkumu a zlepšit šíření výsledků charakterizačních studií. Vývoj mezinárodních standardů charakterizace, inventarizace a sledování živočišných genetických zdrojů by měl brát v úvahu příslušné existující procesy.

Opatření

- 1 Dosáhnout dohody na společném souboru minimálních kritérií a ukazatelů genetické různorodosti živočichů, včetně prostředků pro hodnocení stavu ohrožení a metod pro posouzení environmentálních, sociálně-ekonomických a kulturních faktorů spojených s řízením živočišných genetických zdrojů.
- 2 Vypracovat technické standardy a protokoly pro fenotypické a molekulární charakterizace, včetně metod pro posuzování kvantitativních a kvalitativních produkčních vlastností, využívání živin, funkčních vlastností a ekonomického hodnocení. To umožní posouzení srovnatelné užitkovosti plemen v různých produkčních prostředích.
- 3 Vypracovat protokoly pro sledování trendů a souvisejících rizik a charakterizace místních plemen řízené původními a místními společenstvími a chovateli hospodářských zvířat.
- 4 Posilovat výzkum a rozvoj metod charakterizace oceňování, hodnocení a porovnávání plemen. Vypracovat protokoly interoperability informačních systémů.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORITY 2

UDRŽITELNÉ VYUŽÍVÁNÍ A ROZVOJ

Úvod

- 27 Úkol spočívající v dosažení zajištěných dodávek potravin a udržitelného rozvoje pro všechny je nyní větší než kdykoli předtím. Účinnější využívání dostupných zdrojů spolu s vhodnými technologiemi a lepším řízením nabízejí velký prostor pro zvyšování produkce a zlepšování příjmů producentů, aniž by docházelo k vyčerpávání přírodních zdrojů (včetně zdrojů genetických), a pro omezování odpadů a znečištění životního prostředí.
- 28 Ve většině rozvinutých zemí a některých zemích rozvojových došlo v posledních 50 letech k mimořádně rychlému pokroku v rozvoji chovatelských a produkčních technik u druhů a plemen zvířat, které jsou nejdůležitější pro potravinovou bezpečnost. Intenzivní selekce a zlepšení agronomie vedly k vyšší produkci masa, mléka nebo vajec ve výrobních systémech, ve kterých jsou specializovaným plemenům podávána velká množství vysoce jakostních krmiv a jiných vstupů a kde produkční stresory (například nepříznivé klimatické podmínky a choroby) zmírňují kapitálové investice. Dosažený rychlý pokrok (s průměrným ročním nárůstem produkce o dvě procenta) je významným ukazatelem potenciálu živočišných genetických zdrojů dále přispívat k potravinové bezpečnosti a rozvoji venkova. Současné rozvojové snahy se zaměřují především na krátkodobou produkci bez strategického posouzení dlouhodobých a průvodních důsledků. Širší dopad intenzivních výrobních systémů na životní prostředí a omezování genetické rozmanitosti v rámci plemen a mezi nimi se často ignorují.
- 29 V mnoha případech mají rozvojové země, které čelí nejvyšší prioritě v podobě nutnosti nasycit své obyvatele, investice a politiky zaměřené na výrobní systémy s vysokými vnějšími vstupy využívající exotická plemena spíše než na vybudování dlouhodobých systémů genetického zdokonalování pro plemena místní. Využívání exotických plemen je odůvodněné za správných podmínek řízení ve výrobních systémech s vysokými vnějšími vstupy, zvláště v blízkosti městských oblastí, kde roste poptávka po živočišných produktech a kde lze vstupní dodávky a služby trvale udržet. Avšak na venkově mají zemědělci a chovatelé hospodářských zvířat často potíže se zajištěním dalšího krmiva a ostatních vstupů, které exotická plemena vyžadují. Kromě toho se dovezená plemena často nerozmnožila nebo nepřizpůsobila v místním prostředí jako plemena místní. Je proto třeba věnovat zvýšenou pozornost udržitelnému využívání a rozvoji místních plemen ve výrobních systémech s nízkými a středními vnějšími vstupy. Je třeba důkladně řešit možnost udržení nebo rozvoje výrobních systémů v okrajových prostředích na základě živočišných genetických zdrojů s vícečetným využitím.
- 30 Z investic do rozvoje místních plemen hospodářských zvířat budou mít prospěch drobní a na zdroje chudí pastevci a zemědělci a budou často přispívat k udržitelnému rozvoji nejchudších regionů země. Velkou překážkou dalšího rozvoje původních plemen je nedostatek národních strategií, programů a institucionální infrastruktury pro usnadnění genetických a zemědělských programů zlepšení v systémech s nízkými vnějšími vstupy. Sdružení zemědělců a chovatelské společnosti v mnoha rozvojových zemích neexistují a znalosti pastevců a zemědělců v oblasti moderních chovatelských metod jsou často nízké. Jsou nezbytné státní instituce a výzkumná zařízení, která zpřístupní služby, zařízení a techniky chovu zvířat a veterinární péče všem chovatelům hospodářských zvířat a rovněž povzbudí účast soukromého sektoru.

Dlouhodobý cíl

Větší udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů ve všech příslušných výrobních systémech jako klíčový příspěvek k dosažení udržitelného rozvoje, vymýcení chudoby a přizpůsobení vlivům změny klimatu.

Strategická priorita 3 Stanovovat a posilovat národní politiky udržitelného využívání

Odůvodnění

Většina zemí nemá komplexní politiku na podporu udržení a rozvoje živočišných genetických zdrojů existujících na jejich území. Politiky udržitelného využívání by měly vyvážit cíle potravinové bezpečnosti a hospodářského rozvoje s cíli dlouhodobé udržitelnosti a přizpůsobení. Kromě toho environmentální a sociálně-ekonomické změny, včetně změn demografických, změny klimatu a rozšiřování pouští, vyžadují přizpůsobivé střednědobé a dlouhodobé politiky a strategie řízení živočišných genetických zdrojů. Tyto politiky by měly rovněž přihlížet k přínosu chovatelů hospodářských zvířat, profesionálních šlechtitelů a ostatních subjektů zasahujících do genetické rozmanitosti zvířat, respektovat zájmy, práva a povinnosti zúčastněných subjektů a zohledňovat výměnu a spravedlivé a rovné sdílení přínosů z živočišných genetických zdrojů a přístup k nim.

Politiky udržitelného využívání by rovněž měly zahrnovat aspekt široké genetické variability v rámci plemen a mezi nimi, která je nezbytná pro současnou a budoucí živočišnou výrobu. Jedním hlediskem je udržet širokou rozmanitost plemene v rámci ekonomických výrobních systémů. Udržitelná živočišná výroba by měla reagovat na odlišné požadavky domácího resp. vývozního trhu a současně zajistit vhodné genotypy pro výrobní systémy. Většina zemí chce uspokojit domácí spotřebu, zatímco jiné chtějí v živočišné výrobě dosáhnout i příjmů z vývozu. Tyto cíle by měly být brány v úvahu při přípravě a hodnocení programů udržitelného genetického zlepšování. Pružné chovné strategie, včetně selekce a případně křížení, by měly být využívány k prosazování udržitelného rozvoje a rentability odvětví živočišné výroby. Chovné strategie musí být adaptabilní, aby reagovaly na výrobní příležitosti a technologii.

Opatření

- 1 Přezkoumat stávající národní politiky udržitelného využívání a zhodnotit jejich dopad na řízení živočišných genetických zdrojů.
- 2 Podle potřeby rozvinout národní politiky zahrnující příspěvek živočišných genetických zdrojů k udržitelnému využívání, což může zahrnovat stanovení strategických cílů pro chov a udržitelné využívání; provádění ekonomického a kulturního oceňování živočišných genetických zdrojů a vypracování přístupů, včetně mechanismů na podporu širokého přístupu ke spravedlivému a rovnému sdílení přínosů z využívání živočišných genetických zdrojů a souvisejících tradičních znalostí.

Strategická priorita 4 Stanovit národní živočišné druhy a rozvojové chovatelské strategie a programy

Odůvodnění

Všechny druhy a plemena vyžadují přípravu a provádění chovatelských strategií a programů, které budou splňovat předvídatelné hospodářské potřeby zemědělských a pasteveckých společenství a trhů. Chovatelské organizace a evidenční programy

jsou velmi prospěšné pro dosahování chovatelských cílů a jsou klíčové pro chovatelské rozvojové strategie, ale často chybí. Chovatelské cíle by měly být pravidelně vyhodnocovány a měly by brát v úvahu dopad selekce na genetickou rozmanitost.

Opatření

- 1 Vypracovat dlouhodobé plánování a strategické chovatelské programy a zvažovat řadu prvků, včetně těchto: snaha o zlepšení málo využívaných plemen, zvláště v rámci výrobních systémů s nízkými až středními vnějšími vstupy; hodnocení dopadů exotických plemen zvířat a vypracování opatření pro producenty, pomocí nichž by si uvědomili kladné dopady a zabránili dopadům nepříznivým; školení a technická podpora pro chovné činnosti pasteveckých a zemědělských společenství a začlenění zlepšených chovných postupů do rozvojových programů pro živočišné genetické zdroje. I když budou připravované plány a programy národní, v některých případech může být nutná spolupráce s ostatními zeměmi.
- 2 Posuzovat chovatelské rozvojové programy a podle potřeby je revidovat v zájmu splnění ekonomických a sociálních potřeb a požadavků trhu, s ohledem na vědecké a technologické parametry. Informace o plemenech a výrobních systémech by mohly být dány k dispozici spotřebitelům.
- 3 Vybudovat a rozvíjet organizační struktury chovatelských programů, zvláště chovatelské organizace a chovatelské programy, včetně systémů evidence.
- 4 Začlenit aspekt dopadu selekce na genetickou různorodost do chovatelských programů a rozvinout přístupy k udržení požadované variability.
- 5 Vybudovat nebo posilovat systémy evidence pro sledování změn nevýrobních znaků (např. zdraví, prosperita) a odpovídajícím způsobem upravovat chovatelské cíle.
- 6 Podporovat rozvoj záložních sbírek zmrazených spermat a embryí ze současných chovatelských systémů pro zajištění genetické variability.
- 7 Poskytovat informace zemědělcům a chovatelům hospodářských zvířat na pomoc při usnadnění přístupu k živočišným genetickým zdrojům z různých zdrojů.

Strategická priorita 5 **Prosazovat přístupy agroekosystémů k řízení živočišných genetických zdrojů**

Odůvodnění

Agroekosystémy závisí na lidských řídicích postupech, znalostních systémech, kulturních normách, hodnotách a přesvědčeních i na sociálních vztazích a strategiích obživy. V některých výrobních systémech probíhá řízení živočišných genetických zdrojů, zejména ze strany původních a místních společenství, v úzkém vztahu k řízení plodin, pastviny, lesů a ostatních biologických zdrojů a hospodaření s vodou a půdou v produktivní krajině. Rychlou intenzifikaci výroby působí řada faktorů. Nevhodné plánování intenzivní živočišné výroby může vést k nepříznivým ekologickým dopadům, například k degradaci půd a vegetace, znečištění vod a moří a neudržitelnému využívání a přeměně pastvin. Řídicí rozhodnutí a politiky pro udržitelné využívání živočišných genetických zdrojů by proto měly vycházet z pochopení životního prostředí a způsobu obživy lidí a snahy dosáhnout potravinové bezpečnosti a environmentálních cílů.

Opatření

- 1 Vyhodnotit environmentální a sociálně-ekonomické trendy, které mohou vyžadovat revizi střednědobé a dlouhodobé politiky řízení živočišných genetických zdrojů.
- 2 Podle potřeby začlenit přístupy agroekosystémů do vnitrostátních zemědělských a environmentálních politik a programů významných pro živočišné genetické zdroje, zejména ve vztahu k pasteveckým a venkovským společenstvím drobných zemědělců a citlivému životnímu prostředí.
- 3 Vybudovat sítě pro zvýšení interakce hlavních zúčastněných subjektů, vědeckých oborů a odvětví.

Strategická priorita 6 Podporovat původní a místní výrobní systémy a související znalostní systémy důležité pro zachování a udržitelné využívání živočišných genetických zdrojů

Odůvodnění

Po tisíciletí byly živočišné druhy a plemena domestikovány, rozvíjeny a uchovány pro lidskou spotřebu. Tyto zdroje se vyvíjely společně se sociálními, ekonomickými a kulturními znalostmi a řídicími postupy. Historický přínos původních a místních společenství k živočišné genetické různorodosti a znalostní systémy, které tyto zdroje řídí, musí být uznány a musí být podporována jejich kontinuita. Dnes mají adaptivní strategie řízení živočišných genetických zdrojů těchto společenství nadále ekonomický, sociální a kulturní význam a jsou velmi důležité pro potravinovou bezpečnost v mnoha venkovských společenstvích s naturálním zemědělstvím, zejména, ačkoli nikoli výhradně, v pouštních a horských oblastech. Opatření na podporu těchto systémů by měla přihlížet k jejich specifickým ekologickým a sociálně-ekonomickým a kulturním rysům.

Opatření

- 1 Posoudit hodnotu a význam původních a místních výrobních systémů a určit trendy a činitele změn, které mohou ovlivnit genetický základ a odolnost a udržitelnost výrobních systémů.
- 2 Podporovat původní a místní systémy živočišné výroby významné pro živočišné genetické zdroje, včetně odstranění faktorů přispívajících ke genetické erozi. Podpora může zahrnovat poskytování veterinárních a poradenských služeb, zajištění mikroúvěrů pro ženy ve venkovských oblastech, vhodný přístup k přírodním zdrojům a na trh, řešení otázek držby půdy, uznání kulturních postupů a hodnot a přidávání hodnoty specializovaným produktům.
- 3 Prosazovat a umožnit příslušnou výměnu, interakci a dialog mezi původními a venkovskými společenstvími a vědci a vládními úředníky a ostatními zúčastněnými subjekty v zájmu sloučení tradičních a vědeckých přístupů.
- 4 Prosazovat rozvoj nevyužitých trhů pro produkty odvozené z původních a místních druhů a plemen a posilovat procesy přidávání hodnoty jejich primární produkci.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORITY 3

ZACHOVÁNÍ

Úvod

- 31 Eroze živočišných genetických zdrojů je dlouhodobou hrozbou pro zajištění potravin a rozvoj venkova. Podle *Zprávy o stavu světových živočišných genetických zdrojů* je 20 procent všech vykázaných plemen ohroženo vymřením, stav populace mnoha plemen však stále není znám, a problém může být tudíž podceněn. Většina rozvojových zemí a některé rozvinuté země nemají v současné době strategie nebo politiky zachování živočišných genetických zdrojů. Bez strategicky plánovaných zásahů pomocí zachování „in situ“ a „ex situ“ bude eroze pokračovat a může i zrychlit.
- 32 Hlavní faktory, které v některých případech vedou ke ztrátě živočišných genetických zdrojů, jsou tyto:
- zaměření na malý počet vysoce užitných plemen;
 - nedostatek vhodných politik, který vede k marginalizaci příslušných zúčastněných subjektů, například pastevců, sociálně-ekonomické změny vedoucí k transformaci výrobních systémů a způsobů obživy a katastrofy (přírodní a způsobené člověkem); a
 - transformace tradičních systémů na systémy zaměřené na vnější vstupy, často využívající exotické živočišné genetické zdroje, které vytlačují místní plemena. Neuvážené křížení s exotickými plemeny často rychle ohrožuje genetickou integritu místních populací.
- 33 Ztráta místních plemen způsobí kulturní erozi a sníží schopnost společenství udržet si svou kulturu a způsob obživy. Strukturální změny v odvětví živočišné výroby mohou vést k situaci, kdy již sávající chovatelé plemene nejsou za dané situace schopni je dále udržet: za takových okolností je třeba zjistit jiné způsoby zachování plemene jako součásti globálního dědictví živočišných genetických zdrojů.
- 34 Ztráta živočišných genetických zdrojů snižuje možnosti rozvoje venkovských ekonomik v některých zemích. Může mít i negativní sociální a kulturní dopady vzhledem k dlouhé historii domestikace a výslednému začlenění domestikovaných zvířat do kultury společenství. Náhraza původních plemen může vést ke ztrátě produktů a služeb, které místní lidé preferují, a zachování místních plemen tedy musí být posuzováno v širších souvislostech udržení venkovských společenství a jejich stávajících hospodářských základů. Kromě toho mohou takové nynější ztráty omezit budoucí možnosti rozvoje na základě živočišných produktů a služeb specifických plemen, které by jinak mohly přidávat značnou ekonomickou hodnotu v souvislosti s větší rozrůzněností požadavků spotřebitelů.
- 35 Ztráta místních plemen může mít v některých produkčních prostředích nepříznivé dopady na životní prostředí, zejména v pouštních a horských oblastech. Mnoho národních zpráv uvedlo význam místních plemen pro řízení krajiny, kontrolu vegetace a udržitelnost ekosystému pastvin, a pro zabránění erozi související biologické rozmanitosti.
- 36 Mnohá ohrožená plemena jsou v rozvojových zemích, které mají omezenou kapacitu a zdroje pro vypracování a provádění programů zachování. Tato plemena mají často jedinečné genetické vlastnosti umožňující jejich přežití

v různorodé škále produkčních prostředí s velkými tlaky, například chorobami a suchem.

- 37 Vhodná opatření pro zachování by měla zajistit, aby měli zemědělci a výzkumní pracovníci přístup k rozmanitému genofondu pro další šlechtění a výzkum. Tato genetická rozmanitost poskytuje nezbytný zdroj pro boj s vlivy změny klimatu, výskytem škůdců a chorob a novou a rostoucí poptávkou spotřebitelů. Strategické a uvážené investice do zachování živočišných genetických zdrojů mají zásadní význam a zastavení závažného poklesu těchto zdrojů vyžaduje mezinárodní spolupráci.
- 38 Ve většině rozvojových zemí je upřednostňovaným způsobem zachování přístup zachování „*in situ*“. Výhodou zachování „*in situ*“ je to, že umožňuje pokračující společný rozvoj genetických zdrojů v rámci převažujícího prostředí. Opatření pro zachování opatření „*ex situ*“ doplňují přístupy „*in situ*“, a tato opatření by měla být ve vhodných případech propojena. Kapacita pro zachování „*ex situ*“ se v jednotlivých zemích velmi různí, ale snahy o zachování „*ex situ*“ pro živočišné genetické zdroje obecně zaostává za podobnými snahami u rostlinných genetických zdrojů. Ukládání genetického materiálu pro účely šlechtění je běžné u některých komerčních plemen, nikoli však u všech živočišných druhů. V případě místních plemen zvířat však sběr a ukládání živočišného genetického materiálu nebyly dostačující. V takových případech je důležité podporovat plánovaný a cílený sběr živočišných genetických zdrojů a rozšířit činnosti pro zachování „*ex situ*“.
- 39 Mimořádné situace u zemědělských zvířat působí řada faktorů, jako jsou choroby, přírodní katastrofy, ozbrojené konflikty a hospodářské krize. Přípravenost zemí reagovat na mimořádné situace je velmi různá. Nedostatek systémů včasného varování a finančních zdrojů představují hlavní omezení pro vybudování efektivních a sladěných mechanismů sledování a reakce na mimořádné události a pomoc zemědělcům a chovatelům hospodářských zvířat při obnově zemědělských systémů po katastrofě.

Dlouhodobý cíl

Zajistit různorodost a integritu genetické základny živočišných genetických zdrojů pomocí lepších prováděcích a harmonizačních opatření pro zachování těchto zdrojů „*in situ*“ i „*ex situ*“, včetně stavu mimořádných situací a katastrof.

Strategická priorita 7 Vybudovat národní politiky zachování

Odůvodnění

Země mají odpovědnost za zachování svých živočišných genetických zdrojů, většinou země však chybí komplexní politiky. Tyto politiky by měly sloužit k zajištění zachování živočišných genetických zdrojů s přímou hodnotou pro lidskou spotřebu, včetně produkční, ekologické, sociální a kulturní hodnoty i hodnoty volby pro budoucí využití a adaptaci. Při stanovování priorit zachování by měly být brány v úvahu produkční a funkční vlastnosti a vnitrostátní kapacita. Eroze živočišných genetických zdrojů je působena složitými faktory a nelze ji zastavit jedním jednoduchým řešením. Je nutná kombinace opatření zachování „*in situ*“ a „*ex situ*“.

Opatření

- 1 Stanovit a pravidelně revidovat priority a cíle zachování.
- 2 Vyhodnotit faktory vedoucí k erozi živočišných genetických zdrojů a formulovat vhodné politické reakce. Vybudovat nebo posilovat informační systémy týkající

se chovatelských přístupů i různých genových bank, protože ovlivňují živočišnou genetickou rozmanitost, aby si mohli chovatelé a země ve svých programech zlepšení vhodně vybírat.

- 3 Vybudovat institucionální struktury, resp. politiky, včetně specifických opatření pro zachování plemen ohrožených zánikem a zabránit ohrožení plemen. Je nutná kombinace opatření „*in situ*“ a „*ex situ*“.
- 4 Zajistit a urychlit motivační pobídky pro producenty a spotřebitele, aby podporovali zachování ohrožených živočišných genetických zdrojů podle hodnocení jednotlivých zemí, za předpokladu, že tyto pobídky budou v souladu se stávajícími mezinárodními dohodami.

Strategická priorita 8 Zřídít nebo posilovat programy zachování „*in situ*“

Odůvodnění

Opatření pro zachování „*in situ*“ umožňují zachování a adaptivní řízení živočišných genetických zdrojů v produktivní krajině. Opatření „*in situ*“ usnadňují další společný vývoj v různorodém prostředí a předcházejí genetické základny. Opatření pro zachování „*in situ*“ nejlépe vycházejí z přístupu agroekosystémů a v ideálním případě by měla být zaváděna prostřednictvím ekonomicky rentabilního a sociálně prospěšného udržitelného využívání. V některých případech však toho lze dosáhnout až po počátečních investicích do tvorby trhu a vývoje produktů. Pokud to není možné, může být nezbytná podpora zachování živočišných genetických zdrojů „*in situ*“.

Opatření

- 1 Stanovit a pravidelně revidovat priority a cíle zachování „*in situ*“.
- 2 Povzbuzovat vypracování a provádění národních a regionálních programů zachování „*in situ*“ pro ohrožená plemena a populace. To může zahrnovat podporu v podobě přímé podpory chovatelům ohrožených plemen nebo opatření na podporu zemědělských výrobních systémů řídících oblasti významné pro ohrožená plemena, podporu chovatelských organizací, organizací pro zachování na základě společenství, nevládních organizací a jiných subjektů zúčastněných na zachování, za předpokladu, že tato podpora nebo opatření budou v souladu se stávajícími mezinárodními dohodami.
- 3 Prosazovat politiky a prostředky dosažení udržitelného využívání různorodých místních plemen prostřednictvím zachování „*in situ*“ bez nutnosti podpory z veřejných prostředků nebo mimořádného financování.

Strategická priorita 9 Zřídít nebo posilovat programy zachování „*ex situ*“

Odůvodnění

Opatření pro zachování „*ex situ*“ jsou záložním pojištěním proti ztrátám živočišných genetických zdrojů v terénu v důsledku eroze nebo mimořádných událostí. Opatření „*ex situ*“ doplňují opatření „*in situ*“ a měla by s nimi být podle potřeby propojena. Sbírky „*ex situ*“ rovněž mohou hrát aktivní úlohu ve strategických chovatelských programech.

Opatření

- 1 Stanovit a pravidelně revidovat priority a cíle zachování „*ex situ*“.
- 2 Vybudovat nebo posilovat vnitrostátní a regionální zařízení pro zachování „*ex situ*“, zejména kryogenní uložení. Podporovat snahy zemí v regionu, které se rozhodly pro založení regionálního zařízení.
- 3 Zajistit prostředky usnadňující využití genetického materiálu uloženého v genových bankách „*ex situ*“ za spravedlivých a rovných podmínek pro ukládání a využití živočišných genetických zdrojů a přístup k nim.
- 4 Vypracovat a provádět opatření chránící sbírky „*ex situ*“ před ztrátou genetické různorodosti v důsledku výskytu chorob a jiných hrozeb, zejména pořízováním záložních vzorků.
- 5 Určit a vyplnit mezery kolekcí „*ex situ*“.
- 6 Vypracovat postupy doplňování genetického materiálu odebraného z genových bank systematickým budováním vazeb na živé populace nebo zakládáním populací *in vivo* pro ohrožená plemena na místech mimo zemědělské podniky, například v zoologických zahradách a parcích.

Strategická priorita 10 Vypracovat a provádět regionální a globální strategie dlouhodobého zachování

Odůvodnění

Existuje značný počet regionálních a mezinárodních přeshraničních plemen. Spolupráce při zachování „*in situ*“ je žádoucí u regionálních přeshraničních plemen a sezonně migrujících populací hospodářských zvířat pasteveckých společenství překračujících státní hranice. Pro zajištění nejvyšší efektivity a úspor nákladů při provádění opatření pro zachování „*ex situ*“ lze upřednostňovat regionální a globální strategie a zařízení před zdvojením činnosti na národní úrovni, pokud budou stanoveny prostředky pro sdílení zařízení mezi zeměmi a pokud politika zachování zůstane součástí státní suverenity a daná opatření budou v souladu se stávajícími mezinárodními dohodami. Ve střednědobém a dlouhodobém výhledu a s přihlédnutím k pravděpodobné změně životního prostředí a sociálně-ekonomickým změnám i ke katastrofám a mimořádným situacím je pravděpodobné, že mezinárodní vzájemná závislost v oblasti živočišných genetických zdrojů vzroste. To je další důvod, proč by mělo mezinárodní společenství spolupracovat na opatřeních pro zachování u místních, regionálních a mezinárodních přeshraničních plemen za spravedlivých a rovných podmínek pro ukládání a využití živočišných genetických zdrojů a přístup k nim. Regionální a globální spolupráce by měla být založena na vnitrostátní činnosti, neměla by ji však nahrazovat.

Opatření

- 1 Pomáhat zemím rozvíjet a provádět plány zachování pro plemena a populace, zejména přeshraniční plemena a populace, pomocí kombinace opatření „*in situ*“ a „*ex situ*“.
- 2 Vybudovat integrovaná podpůrná opatření na ochranu ohrožených plemen a populací před mimořádnými situacemi nebo jinými katastrofickými scénáři a pro doplnění stavů po mimořádných událostech v souladu s národní politikou.

- 3 Zřídit regionální a globální sítě genových bank pro živočišné genetické zdroje a harmonizovat přístupy k zachování v genových bankách a pro usnadnění výměny.
- 4 Usnadnit zřizování klíčových sbírek zajišťujících živočišnou genetickou různorodost na vhodné regionální nebo druhové úrovni.

Strategická priorita 11 Vypracovat přístupy a technické standardy pro zachování

Odůvodnění

Metody zachování živočišných genetických zdrojů „*in situ*“ a „*ex situ*“ se stále vyvíjejí. Zvláště v oblasti zachování „*ex situ*“ existuje značná potřeba standardizovaných metod a technologií.

Opatření

- 1 Provádět výzkum, včetně participačního výzkumu, pro vypracování metod a technologií „*in situ*“ a „*ex situ*“, včetně metod zachování při šlechtění. V případě potřeby vypracovat standardizované metody a pokyny k jejich používání.
- 2 Dokumentovat a šířit znalosti, technologie a osvědčené postupy.
- 3 Prosazovat využití vhodných genetických ukazatelů doplňujících fenotypickou charakterizaci jako základ rozhodování o zachování živočišných genetických zdrojů.
- 4 Přezkoumat dopad zoosanitárních standardů na zachování živočišných genetických zdrojů, a zejména na jejich dostupnost.

OBLAST STRATEGICKÝCH PRIORIT 4

POLITIKY, INSTITUTE A BUDOVÁNÍ KAPACIT

Úvod

- 40 V mnoha případech jsou národní politiky a regulační rámce pro živočišné genetické zdroje stále jen dílčí a neefektivní. Je nutný rozvoj politiky a právních předpisů, které se budou zabývat dynamikou sektoru a řešit stále větší komplex nových problémů, například zvyšující se zaměření na záležitosti spotřebitelů, bezpečnost potravin a normy potravin, reakce na choroby (čistě veterinární choroby a choroby přenosné na člověka), humánní zacházení se zvířaty, stále dokonalejší biotechnologie i posuzování a zmírňování dopadů živočišné výroby na životní prostředí. Další oblastí vyžadující rozvoj je rámec pro výměnu živočišných genetických zdrojů mezi zeměmi. Rozvoj politiky by měl také brát v úvahu zvyšující se úlohu práv duševního vlastnictví v odvětví a nutnost zajistit spravedlivé a rovné sdílení přínosů, práva původních a místních společenství, zejména pastevců, a úlohu jejich znalostních systémů.
- 41 V rozvojových zemích motivuje vzrůstající poptávka po živočišné výrobě rychlou strukturální změnu odvětví živočišné výroby. Bez řádného řízení zahrnujícího i územní a fyzické plánování vzhledem k tomu, že se města rozpínají na dříve zemědělskou půdu, bude velmi ohroženo lidské zdraví a udržitelnost produkce. Sociální a hospodářské politiky se musí snažit zajistit v procesu změny rovnost pro venkovské populace, aby mohly udržitelným způsobem vybudovat svou produktivní kapacitu pro dodávky zboží a služeb ve stále větším množství a lepší jakosti pro rozvíjející se národní ekonomiky a plnit poptávku spotřebitelů. V době rychlé změny a narůstající privatizace bude vnitrostátní plánování muset zajistit i dlouhodobou dodávku veřejných statků jako je veřejné zdraví, udržování biologické rozmanitosti, čistého vzduchu a zajištěných dodávek vody. Nezbytně dojde k výměnám mezi jednotlivými cíli národních politik. Bude nutné vyvážit řízení živočišných genetických zdrojů s ostatními cíli a odvětví bude vyžadovat krátkodobé a dlouhodobé politiky v širším rámci mezioborového plánování.
- 42 V rozvojových zemích je hlavní překážkou rozvoje a provádění politik, strategií, programů a projektů týkajících se živočišných genetických zdrojů zejména nedostatek školených pracovníků z hlediska počtu i kvalifikace pro řešení otázky řízení živočišných genetických zdrojů v době rychlé sociální a hospodářské změny. Je nutné vzdělávání a odborná příprava pro vybudování udržitelné kapacity ve všech prioritních oblastech.
- 43 Na vnitrostátní a mezinárodní úrovni je třeba posilovat výzkum všech aspektů řízení živočišných genetických zdrojů. V této souvislosti je klíčová úloha národních zemědělských výzkumných systémů (National Agricultural Research Systems, NARS) a jejich podpora ze strany systému CGIAR (Poradní skupina pro mezinárodní zemědělský výzkum).
- 44 Řešení těchto zásadních úkolů bude vyžadovat rozvoj silné a různorodé základny kvalifikací. Zejména v mnoha rozvojových zemích je velkou překážkou rozvoje nezbytných institucí a plánování a provádění strategického přístupu k využívání, rozvoji a zachování živočišných genetických zdrojů nedostatek personálních kapacit a finančních zdrojů. Z tohoto důvodu bude mnoho zemí k tomu, aby dosáhly udržitelného využívání, rozvoje a zachování svých živočišných genetických zdrojů, muset věnovat zvláštní pozornost zřizování a budování příslušných institucí, přijímání a provádění vhodných politik a efektivních regulačních rámců a budování personálních kapacit, jež jsou pro ně nezbytné.

- 45 Národní kontaktní střediska pro živočišné genetické zdroje – zřízená v rámci Globální strategie – jsou klíčovým institucionálním prvkem budování a udržování sítí při řízení živočišných genetických zdrojů. Národní kontaktní střediska pro živočišné genetické zdroje založila většina zemí. Jejich zakládání ztěžovala a jejich trvání stále ohrožují vážná omezení personálních a finančních zdrojů. Je nezbytná spolupráce zemí pro zřízení regionálních kontaktních středisek a rozvoj regionálních sítí.
- 46 Sítě jsou důležité pro propojování zúčastněných subjektů a podporu institucionálního rozvoje a budování kapacit. V některých zemích, jsou-li dobře rozvinuty, využívají podpory aktivních nevládních organizací, například chovatelských sdružení, které navrhují, plánují a provádějí programy a akční plány týkající se živočišných genetických zdrojů.
- 47 Kromě rozvoje vnitrostátních plánovacích kapacit je třeba rozvíjet obecné povědomí o významu živočišných genetických zdrojů k prosazování investic do rozvoje národních živočišných genetických zdrojů. V mnoha případech se dosud rozvoj živočišné výroby zaměřoval na využívání exotických plemen spíše než na rozvoj a zachování plemen místních. Spotřebitelé musí chápat a podporovat snahy o zachování a využívání místních plemen oproti nadměrnému využití plemen přeshraničních. V mnoha rozvinutých zemích podíl produktů s vysokou hodnotou vázaných na specifická plemena přispívá k zachování živočišné různorodosti. Kulturní identita v rozvojových zemích, často vyjadřovaná potravinovými preferencemi, může být základem rostoucí informovanosti o hodnotě různorodých plemen a podpořit dlouhodobý ekonomický rozvoj, včetně drobných zemědělců a nyní okrajových společenství.
- 48 Zvyšování informovanosti na mezinárodní úrovni bude také klíčovým faktorem mobilizace podpory obyvatelstva a mezinárodní spolupráce při provádění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje*.

Dlouhodobý cíl

Zavedené průřezové politiky a právní rámce a silné institucionální a personální kapacity pro dosažení úspěšného střednědobého a dlouhodobého plánování pro rozvoj sektoru živočišné výroby a provádění národních programů pro dlouhodobě udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů.

Strategická priorita 12 Zřizovat nebo posilovat vnitrostátní instituce, včetně národních kontaktních středisek, pro plánování a provádění opatření pro živočišné genetické zdroje a rozvoj sektoru živočišné výroby

Odůvodnění

V odvětví živočišné výroby vznikají stále složitější problémy vyžadující vyvážení zájmů různých zúčastněných subjektů a aktivní prosazování produkce veřejných statků, které by v případě rychle a neregulované změny jinak přestaly existovat. Do vnitrostátního plánování je třeba holistickým způsobem začlenit záležitosti spotřebitelů, zdravotní záležitosti a řízení nových biotechnologií a fyzické a územní plánování živočišné výroby v kontextu rozšiřování měst a chráněných oblastí.

Opatření

- 1 Analyzovat vnitrostátní institucionální kapacitu na podporu holistického plánování sektoru živočišné výroby.
- 2 Zřizovat nebo posilovat plně funkční národní kontaktní střediska pro živočišné genetické zdroje.
- 3 Rozvíjet intenzivní vnitrostátní koordinaci mezi národním kontaktním střediskem a zúčastněnými subjekty v oblasti živočišných genetických zdrojů, jako jsou chovatelé, vládní agentury, organizace občanské společnosti a sítě a poradenské výbory.
- 4 Podle potřeby rozvíjet a uplatňovat intervenční nástroje, kterými mohou vnitrostátní subjekty plánování formovat budoucí rozvoj odvětví živočišné výroby v souladu s vnitrostátními prioritami, včetně využití živočišných genetických zdrojů a vlivů systémů živočišné výroby na životní prostředí.
- 5 Prosazovat koordinaci a synergii mezi jednotlivými orgány, které se zabývají různými aspekty plánování v rámci ministerstev a mezi ministerstvy a vůči ostatním zúčastněným subjektům, a zajistit jejich účast v tomto procesu.

Strategická priorita 13 Zřizovat nebo posilovat vnitrostátní vzdělávací a výzkumná zařízení

Odůvodnění

Výzkum a vzdělávání je třeba posilovat ve všech oblastech řízení živočišných genetických zdrojů. Zřizování, posilování a udržování výzkumných a vzdělávacích institucí je klíčem k budování vnitrostátních kapacity pro plánování a provádění prioritních činností v oblasti charakterizace, inventarizace a sledování rizik a trendů, udržitelného využívání a rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů.

Opatření

- 1 Určit krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé potřeby ve výzkumu a vzdělávání a prosazovat vznik příslušných skupin expertů ve vnitrostátním měřítku i pomocí mezinárodní odborné přípravy.
- 2 Revidovat vnitrostátní výzkumné a vzdělávací kapacity v příslušných oblastech a stanovit cíle odborné přípravy pro vybudování vnitrostátní kvalifikační základny.
- 3 Zakládat nebo posilovat, podle potřeby v partnerství s ostatními zeměmi, příslušné výzkumné, vzdělávací a poradenské instituce, včetně vnitrostátních a regionálních systémů zemědělského výzkumu na podporu činnosti v oblasti charakterizace, inventarizace a sledování trendů a souvisejících rizik, udržitelného využívání a rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů.
- 4 Revidovat vnitrostátní potřeby chovatelů hospodářských zvířat v oblasti vzdělávání při respektování tradičních znalostí a původních postupů.

Strategická priorita 14 Posilovat vnitrostátní personální kapacitu pro charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik, pro udržitelné využívání a rozvoj a pro zachování.

Odůvodnění

Mnoho zemí má nedostatečné personální kapacity pro:

- provádění systematické charakterizace, inventarizace a sledování trendů a souvisejících rizik na podporu politických rozhodnutí;
- strategické plánování, vývoj a provádění politik a programů pro udržitelné využívání a rozvoj; a
- strategické plánování, vývoj a provádění politik a programů pro zachování živočišných genetických zdrojů „*in situ*“ a „*ex situ*“.

Odborná příprava i výměna informací a zkušeností mezi zeměmi a regiony by byla prospěšná.

Opatření

- 1 Zřizovat nebo posilovat programy vzdělávání nebo přenosu technologie a informační systémy pro inventarizaci, charakterizaci a sledování trendů a souvisejících rizik, udržitelné využívání a rozvoj a zachování, zejména v rozvojových zemích a zemích s hospodářstvím v přechodné fázi.
- 2 Zřizovat nebo posilovat sítě spolupráce výzkumných pracovníků, chovatelů a ochrannářských organizací a ostatních veřejných, civilních a soukromých subjektů v rámci zemí a mezi nimi pro výměnu informací a znalostí pro udržitelné využívání, chovatelství a zachování.
- 3 Zřizovat nebo posilovat komunitní organizace, sítě a iniciativy pro udržitelné využívání, chovatelství a zachování.

Strategická priorita 15 Budovat nebo posilovat mezinárodní sdílení informací, výzkum a vzdělávání

Odůvodnění

Zavedené mezinárodní výzkumné a vzdělávací instituce, včetně institucí v systému CGIAR, zajišťují prostřednictvím výzkumu a budování kapacit i informačních systémů důležité veřejné statky významné pro živočišné genetické zdroje. K této práci prostřednictvím svých technických programů přispívá i FAO.

Opatření

- 1 Zřizovat nebo posilovat mezinárodní výzkum a vzdělávání, zejména na pomoc rozvojovým zemím a zemím s hospodářstvím v přechodné fázi při lepším využívání a rozvoji živočišných genetických zdrojů.
- 2 Nadále rozvíjet Informační systém FAO pro různorodost domestikovaných zvířat (DAD-IS) jako globální komunikační nástroj a zúčtovací mechanismus pro živočišné genetické zdroje.

- 3 Rozvíjet prostředky vykazování stavu a trendů vnitrostátních živočišných genetických zdrojů, které mohou pomoci vládám i v příslušném výkaznictví na ostatních mezinárodních fórech, aby se snížilo celkové výkaznické břemeno.
- 4 Zřizovat a posilovat rozvoj vnitrostátních databází umožňujících sdílení informací mezi zeměmi.

Strategická priorita 16 Posilovat mezinárodní spolupráci pro kapacity v rozvojových zemích a zemích s hospodářstvím v přechodné fázi pro:

- charakterizaci, inventarizaci a sledování trendů a souvisejících rizik;
- udržitelné využívání a rozvoj; a
- zachování živočišných genetických zdrojů.

Odůvodnění

V rámci jednotlivých regionů a mezi nimi existují značné rozdíly ve vnitrostátních personálních, institucionálních, technologických a výzkumných kapacitách pro inventarizaci, charakterizaci a sledování trendů a souvisejících rizik, udržitelné využívání a rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů „*in situ*“ i „*ex situ*“. Rozvojové země a země s hospodářstvím v přechodné fázi budou mít velký prospěch z výměny informací a spolupráce se zeměmi s komparativními výhodami v těchto oblastech. Mezinárodní zásah je nutný zejména u ohrožených plemen a plemen přeshraničních, která mohou mít úzkou genetickou základnu.

Opatření

- 1 Budovat nebo posilovat technickou spolupráci a zřizovat prostředky pro přenos technologií a výměnu zkušeností a rozšiřovat příležitosti ke vzdělávání a ostatní odborné přípravě mezi zeměmi, s přihlédnutím ke zvláštním zájmům rozvojových zemí a zemí s hospodářstvím v přechodné fázi.
- 2 Zřizovat nebo posilovat mezinárodní spolupráci při charakterizaci, využívání a rozvoji a zachování přeshraničních plemen.

Strategická priorita 17 Zřizovat kontaktní místa a posilovat mezinárodní síť

Odůvodnění

Řízení přeshraničních plemen a populací i specifické regionální sociálně-ekonomické, kulturní a environmentální charakteristiky odůvodňují koordinaci a spolupráci na regionální úrovni. Investice do společných činností (např. genových bank) mohou být často účinnější a nákladově efektivnější než násobení překrývajících se národních činností.

Opatření

- 1 Podle potřeby podporovat zakládání regionálních kontaktních míst pro živočišné genetické zdroje ze strany jednotlivých zemí.
- 2 Zřizovat nebo posilovat a udržovat regionální síť, případně včetně regionálních databází, pro využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů.
- 3 Propojit regionální činnosti v oblasti živočišných genetických zdrojů s regionálními organizacemi.

- 4 Udržovat a posilovat globální kontaktní místo při Organizaci OSN pro výživu a zemědělství za účelem podpory mezinárodní součinnosti a spolupráce.

Strategická priorita 18 Zvyšovat vnitrostátní informovanost o úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů

Odůvodnění

V odvětví živočišné výroby a ostatních odvětvích, které odvětví živočišné výroby ovlivňují, včetně environmentálních a širších zemědělských a rozvojových politik a postupů, existuje značná potřeba zvyšování informovanosti o důležitých úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů. To zahrnuje jejich specifické charakteristiky, produkty a služby odvozené od místních plemen a faktory ovlivňující jejich zachování a využití. Toto budování vnitrostátní informovanosti by mělo upozorňovat na specifické rysy odvětví živočišné výroby a mělo by se snažit mobilizovat podporu pro veřejné a soukromé iniciativy pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů.

Opatření

- 1 Poskytovat cílené a efektivní informace prostřednictvím sdělovacích prostředků, veřejných akcí a jiných způsobů zvyšování informovanosti o důležitých úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů. Tyto informace by se měly týkat jejich specifických charakteristik a následné potřeby zvláštní politiky pro jejich udržitelné využívání, rozvoj a zachování, včetně příspěvků, potřeb a všech příslušných práv chovatelů hospodářských zvířat na vnitrostátní úrovni.

Cílové skupiny by měly zahrnovat tvůrce politik, všechny hlavní zúčastněné subjekty v odvětví živočišné výroby a souvisejících odvětvích a veřejnost.

Strategická priorita 19 Zvyšovat regionální a mezinárodní informovanost o úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů

Odůvodnění

Je nutné zvyšovat informovanost o důležitých úlohách a hodnotách živočišných genetických zdrojů, jejich specifických charakteristikách a následných potřebách pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování, mimo jiné u institucí ochrany životního prostředí a obecnějších zemědělských a rozvojových institucí a fór a ostatních zúčastněných subjektů, například dárců a občanské společnosti.

Opatření

- 1 Podporovat regionální a mezinárodní informační kampaně o stavu živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství a snažit se o získání široké podpory na vládní a institucionální úrovni i podpory od veřejnosti.

Strategická priorita 20 Přezkoumávat a rozvíjet národní politiky a právní rámce pro živočišné genetické zdroje

Odůvodnění

Řada politik a právních nástrojů má přímý nebo nepřímý vliv na využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů. Často sledují odlišné cíle, například hospodářský rozvoj, ochranu životního prostředí, zdraví zvířat, bezpečnost potravin,

ochranu spotřebitelů, práva duševního vlastnictví, zachování genetických zdrojů a přístup k rovnému sdílení přínosů z využívání živočišných genetických zdrojů. Je nutný zvýšený soulad mezi těmito nástroji a politikami bez ohrožení jejich cílů nebo klíčového cíle spočívajícího v zajištění potravinové bezpečnosti a s ohledem na charakteristické rysy živočišných genetických zdrojů vyžadující charakteristická řešení. Je třeba přihlídnout ke způsobům přístupu a sdílení přínosů.

Opatření

- 1 Periodicky přezkoumávat stávající národní politiky a regulační rámce, a zjistit tak jejich případné vlivy na využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů, zejména s ohledem na přínos a potřeby místních společenství chovajících hospodářská zvířata.
- 2 Zvážit opatření pro řešení vlivů zjištěných při přezkumu politik a právních rámců. Opatření mohou zahrnovat změny politik nebo právních předpisů nebo úpravy na prováděcí úrovni, s ohledem na potřebu vyvážit cíle a záměry příslušných právních nástrojů a politik a zájmy jednotlivých zúčastněných subjektů.
- 3 Podle potřeby podporovat soulad vnitrostátních právních předpisů a politik týkajících se živočišných genetických zdrojů s příslušnými mezinárodními dohodami.
- 4 Zajistit, aby byly příslušné výsledky výzkumu vzaty v úvahu při přípravě národních politik a předpisů pro živočišné genetické zdroje.

Strategická priorita 21 Přezkoumávat a rozvíjet mezinárodní politiky a regulační rámce pro živočišné genetické zdroje

Odůvodnění

Mezinárodní politiky a regulační dohody mohou přímo nebo nepřímo ovlivňovat využívání živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Převládající politiky a rámce ovlivňující rozvoj odvětví živočišných genetických zdrojů jsou často obecné a zabývají se tématy jako je hospodářský rozvoj, obchodní standardy, ochrana životního prostředí, bezpečnost potravin, sdílení přínosů a přístup k nim a duševní vlastnictví. Odvětvové mezinárodní dohody se týkají standardů zdraví zvířat a potravinářských norem pro živočišné produkty. Je důležité zajistit, aby se vzájemně podporovaly mezinárodní smluvní nástroje, které státy podepsaly a které mají vliv na jejich schopnost směňovat, využívat a zachovávat živočišné genetické zdroje a obchodovat živočišnými produkty.

Opatření

- 1 Přezkoumat stávající mezinárodní dohody, které mají vliv na využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů, a zajistit tak, aby mezinárodní politiky a regulační rámce zohledňovaly zvláštní význam živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství pro potravinovou bezpečnost, charakteristické rysy těchto zdrojů vyžadující charakteristická řešení, důležitost vědy a inovací a potřebu vyvážit cíle a záměry jednotlivých dohod i zájmy regionů, zemí a zúčastněných subjektů, včetně chovatelů hospodářských zvířat.
- 2 Přezkoumat důsledky a dopady mezinárodních dohod a událostí významných pro přístup k živočišným genetickým zdrojům a sdílení přínosů z jejich využívání na živočišné genetické zdroje zúčastněných subjektů, zvláště chovatelů hospodářských zvířat.

Strategická priorita 22 Koordinovat činnost komise v oblasti politiky živočišných genetických zdrojů s ostatními mezinárodními fóry

Odůvodnění

Komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství je stálé mezivládní fórum FAO, na kterém státy projednávají své politiky a oborové a mezioborové záležitosti týkající se zachování a udržitelného využívání genetických zdrojů pro výživu a zemědělství. Jiné mezinárodní organizace a fóra pravidelně projednávají otázky a vypracovávají politiky a regulační opatření přímo nebo nepřímo ovlivňující řízení živočišných genetických zdrojů a úlohy a zájmy různých zúčastněných subjektů v sektoru živočišné výroby. K těmto fórum patří CBD, WIPO, WTO, OIE a *Codex Alimentarius*. Je nutné zvýšit synergii a harmonizovanost těchto procesů.

Opatření

- 1 Rozvíjet spolupráci a posilovat účast a přínosy mezinárodních organizací a fór při podpoře práce komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství v oblasti živočišných genetických zdrojů.

Strategická priorita 23 Posilovat úsilí o mobilizaci zdrojů, včetně finančních zdrojů pro zachování, udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů

Odůvodnění

Globální úsilí o mobilizaci zdrojů pro zachování, udržitelné využívání a rozvoj živočišných genetických zdrojů na vnitrostátní i mezinárodní úrovni zdaleka nesplňuje potřeby. Úspěch *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje* bude záviset na mobilizaci finančních zdrojů a na zajištění sladěného rámce pro výměnu informací, přístup k technologiím a přenos technologií a budování kapacit.

Opatření

- 1 Pomáhat všem zúčastněným subjektům posilovat budování kapacit, mimo jiné výměnou zkušeností, rozšiřováním výzkumné a vzdělávací činnosti a zajištěním možností odborné přípravy, přenosu technologií a finančních zdrojů na vnitrostátní, regionální a mezinárodní úrovni, jak upřesňuje část III.
- 2 Vypracovat následný postup kontroly provádění *Globálního akčního plánu*.
- 3 Posilovat spolupráci a koordinaci zachování, udržitelného využívání a rozvoje živočišných genetických zdrojů na vnitrostátní, regionální a mezinárodní úrovni, včetně záložních systémů „*ex situ*“ na ochranu proti riziku mimořádných událostí nebo katastrof.

PROVÁDĚNÍ A FINANCOVÁNÍ GLOBÁLNÍHO AKČNÍHO PLÁNU PRO ŽIVOČIŠNÉ GENETICKÉ ZDROJE

- 49 *Globální akční plán pro živočišné genetické zdroje* představuje důležitý a efektivní mezinárodní rámec na podporu úsilí o zajištění udržitelného využívání, rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství a přispěje k úsilí o dosažení světové potravinové bezpečnosti a vymýcení chudoby.
- 50 Financování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství v současné době zajišťují některé vlády a ostatní vnitrostátní zdroje financování i mnohostranné a dvoustranné organizace a regionální zdroje. Provádění *Globálního akčního plánu* však bude vyžadovat podstatné a dodatečné finanční zdroje a dlouhodobou podporu pro vnitrostátní, regionální a mezinárodní programy živočišných genetických zdrojů a prioritní činnosti, za předpokladu, že tyto pobídky budou v souladu s příslušnými mezinárodními dohodami. Proces by měl povzbuzovat a podporovat účast vlád a všech příslušných zúčastněných subjektů. Zásadní význam bude mít regionální a mezinárodní spolupráce.
- 51 Celkový pokrok v provádění *Globálního akčního plánu* budou hodnotit vlády států a členové FAO prostřednictvím komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství. Při výkonu této funkce se komise bude muset organizovaně a soustředěně zabývat prioritními oblastmi *Globálního akčního plánu* v rámci víceletého pracovního programu komise, aniž budou dotčeny vnitrostátní priority.
- 52 Komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství by měla dohodnout způsoby prezentace zpráv o pokroku i kritéria a parametry pro hodnocení procesu při provádění *Globálního akčního plánu*.
- 53 Bude nutné periodicky vyhodnocovat stav a trendy živočišných genetických zdrojů, zvláště s ohledem na velký počet plemen globálně ohrožených vyhynutím. Komise pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství by měla pravidelně od států dostávat zprávu o stavu a trendech národních živočišných genetických zdrojů a faktorech ovlivňujících změnu, aby bylo možné zkoumat pokrok a dále rozvíjet systémy včasného varování a reakce jednotlivých států pro živočišné genetické zdroje.
- 54 Konference žádá komisi pro genetické zdroje pro výživu a zemědělství, aby vypracovala strategii financování pro provádění *Globálního akčního plánu*.
- 55 Ve světle zjištění národních zpráv o pokroku v provádění a o stavu a trendech by měly být závěry komise předloženy dotčeným vládám a mezinárodním institucím pro vyplnění mezer, nápravu nevyvážených míst nebo nedostatečné koordinace a zvážení nových iniciativ nebo činností.
- 56 Hlavní odpovědnost za provádění *Globálního akčního plánu pro živočišné genetické zdroje* mají národní vlády. Je uznávána potřeba efektivních Národních kontaktních středisek pro živočišné genetické zdroje a význam národních sítí pro mobilizaci a zapojení zúčastněných subjektů do provádění *Globálního akčního plánu*. Každá země určí své vlastní priority na základě priorit dohodnutých

v *Globálním akčním plánu*. Podle potřeby určí země své priority v rámci jejich potravinových potřeb a potřeb rozvoje zemědělství a budou spolupracovat s ostatními národy a mezinárodními organizacemi.

- 57 Mezinárodní sítě pro živočišné genetické zdroje by měly být při provádění *Globálního akčního plánu* podporovány a posilovány, s přihlédnutím k důležité úloze Regionálních kontaktních míst a regionálních sítí spolupráce pro budování partnerství, koordinaci regionálního řízení živočišných genetických zdrojů, další rozvoj sdílení informací a technickou spoluprací, odbornou přípravu a výzkum.
- 58 Uznává se zásadní úloha Organizace OSN pro výživu a zemědělství při podpoře činnosti jednotlivých států v rámci provádění *Globálního akčního plánu*, zejména při podpoře rozvojových zemí a zemí s hospodářstvím v přechodné fázi, zvláště pokud jde o další zprostředkovávání globální a regionální spolupráce a sítí, podporování organizace mezivládních setkání, udržování a další rozvoj informačního systému pro různorodost domestikovaných zvířat, mobilizaci dárcovských zdrojů pro živočišné genetické zdroje, zřizování portfolia státních a regionálních projektů, vyvíjení komunikačních produktů a koordinaci budoucí přípravy zpráv o globálním stavu a trendech živočišných genetických zdrojů.
- 59 Uznává se význam rozvoje a přenosu technologií nepoškozujících životní prostředí týkajících se inventarizace, charakterizace, udržitelného využívání, rozvoje a zachování živočišných genetických zdrojů a ostatních aspektů souvisejících s řízením těchto zdrojů. *Strategické akční priority* zdůrazňují nutnost technického rozvoje a spolupráce. Provádění čtyř prioritních oblastí vyžaduje výměnu informací, spolupráci při účasti a koordinaci vlád, mezinárodních agentur, nevládních organizací a ostatních subjektů na organizaci a provádění odborné přípravy a výzkumných iniciativ na celém světě.
- 60 Je nutné prosazovat zajištění technické pomoci zejména pro rozvojové země a země s hospodářstvím v přechodné fázi buď dvoustrannou formou, nebo prostřednictvím vhodných národních a mezinárodních organizací, a usnadnit tím provádění *Globálního akčního plánu*. Měl by být rovněž podporován přenos technologií pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů, který by měl být usnadněn v souladu s příslušnými mezinárodními závazky a příslušnými vnitrostátními právními předpisy.
- 61 Technické pokyny a pomoc a koordinované programy odborné přípravy, které vypracovala FAO, byly nápomocny při urychlení prací v oblasti živočišných genetických zdrojů. Tato zásadní úloha by měla v budoucnosti pokračovat za účelem pomoci všem zemím při provádění *Globálního akčního plánu*.
- 62 I přes snahu o zvýšení veřejné informovanosti prostřednictvím národních vlád, mezinárodních organizací a agentur jsou nutné finanční zdroje pro provádění *Globálního akčního plánu* ze strany rozvojových zemí a zemí s hospodářstvím v přechodné fázi nedostatečné. Kromě toho výkyvy ve finančních zdrojích poskytovaných rozvojovým zemím a zemím s hospodářstvím v přechodné fázi vedou ke vzniku nesouvislé úrovně činností pro udržitelné využívání, rozvoj a zachování živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství.
63. Státy by měly vynaložit veškeré úsilí na to, aby v souladu se svými kapacitami podporovaly vnitrostátní strategické priority, které mají dosáhnout cílů *Globálního akčního plánu*. Státy by měly prosazovat provádění *Globálního akčního plánu* zejména prostřednictvím vnitrostátních opatření a mezinárodní spolupráce, aby vybudovaly souvislý rámec pro výměnu informací, přístup k technologiím a jejich přenosu a budování kapacit.

64. Měla by být posílena mezinárodní spolupráce, která by usnadnila provádění *Globálního akčního plánu*, zejména aby podpořila a doplnila úsilí rozvojových zemí a zemí s hospodářstvím v přechodné fázi. Velké mnohostranné a dvoustranné instituce pro rozvoj a financování by měly být vyzvány k šetření způsobů a prostředků podpory provádění *Globálního akčního plánu*. Všechny země, zejména země rozvinuté, by měly vynaložit veškeré úsilí na využití stávajících a dostupných finančních zdrojů, včetně prostředků ze zdrojů, které dosud činnosti zařazené do *Globálního akčního plánu* nefinancovaly.
65. Proto by FAO měla zajistit řádnou programovou podporu provádění *Globálního akčního plánu*.
66. Kromě toho by FAO v rámci příslušných mezinárodních mechanismů, fondů a orgánů měla hledat prostředky, kterými by mohla přispět k provádění *Globálního akčního plánu*. V této souvislosti budou vhodnými nástroji prezentace *Globálního akčního plánu* u těchto institucí i pravidelné vzájemné vykazování činností v rámci strategických priorit *Globálního akčního plánu*.
67. Vlády by na podporu výše uvedených činností měly v rámci příslušných mezinárodních mechanismů, fondů a orgánů přijmout nutná a vhodná opatření, kterými by zajistily řádnou prioritu a pozornost účinnému přidělování předpověditelných a schválených zdrojů na provádění činností ve rámci oblastí strategických priorit *Globálního akčního plánu*.
68. Kromě toho by vlády rozvinutých zemí měly prostřednictvím dvoustranné, regionální a mnohostranné spolupráce věnovat řádnou pozornost (včetně financování) realizaci činností v rámci oblastí strategických priorit *Globálního akčního plánu*. Rozsah, ve kterém budou rozvojové země efektivně plnit své závazky z tohoto *Globálního akčního plánu*, bude záviset na skutečně zajištěném financování. Vlády rozvojových zemí a zemí s hospodářstvím v přechodné fázi by měly ve svých vlastních plánech a programech přikládat nezbytnou prioritu budování kapacit pro živočišné genetické zdroje. Měly by být povzbuzovány i dobrovolné příspěvky na provádění *Globálního akčního plánu*, zejména ze strany soukromého sektoru a nevládních organizací. To by mohlo zahrnovat i zřízení svěřeneckého účtu při FAO. Nevládní organizace a soukromý sektor by měly být vedeny k účasti na provádění *Globálního akčního plánu* a jeho podpoře.

Udržitelné využívání, rozvoj a konzervace světových genetických zdrojů hospodářských zvířat mají pro zemědělství, produkci potravin, rozvoj venkova a životní prostředí životně důležitý význam. 109 států se v září roku 2007 sešlo při uznání potřeby rozvoje a efektivního rámce pro řízení těchto zdrojů a pro řešení hrozby genetického úbytku na první Mezinárodní technické konferenci o živočišných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství, která se konala v Interlaken ve Švýcarsku. Konference přijala *Globální strategický plán pro živočišné genetické zdroje*, který zahrnuje 23 strategických priorit jednání na podporu racionálního řízení těchto životně důležitých zdrojů.

Globální strategický plán je výsledkem procesu vytváření zpráv, analýzy a diskuse řízené na úrovni států, který zároveň vedl k přípravě *Stavu světových živočišných genetických zdrojů pro výživu a zemědělství*, který je prvním komplexním celosvětovým zhodnocením diverzity hospodářských zvířat a jejího řízení.

Konference také přijala *Deklaraci z Interlaken o živočišných genetických zdrojích*, která potvrzuje závazek států realizovat *Globální strategický plán* a zajistit, aby byla biodiverzita světových hospodářských zvířat využívána k podpoře globálního zabezpečení potravin a zůstala dostupná i pro budoucí generace.